

Iz muzejskega dela

UDK 060.016(497.5)»2024«

1.04 strokovni članek

Prejeto: 3. 11. 2025

Stane Okoliš*

Slovenski šolski muzej v letu 2024

The Slovenian School Museum in 2024

Izvleček

Z zavzetim izvajanjem zastavljenih projektnih nalog so bili doseženi načrtovani cilji na vseh področjih delovanja javnega zavoda. Rezultati dela se kažejo v povečanem številu obiskovalcev, številnih gostovanjih z izvajanjem programov zunaj muzeja in izdanih publikacijah. Iz primarno muzejske dejavnosti se delovanje javnega zavoda vse bolj očitno navezuje na pedagoško-andragoško in raziskovalno dejavnost ter na nadaljnje izobraževanje za učitelje. Izdanih je bilo 16 raznovrstnih publikacij, kar se do zdaj v dolgoletni zgodovini muzeja v tako velikem obsegu še ni zgodilo. Muzej je ob 250. obletnici izida Splošnega šolskega reda pripravil znanstveni simpozij in na prostem postavil pregledno panojsko razstavo, izdal pa je tudi tematsko številko znanstvene revije Šolska kronika. O muzeju je bil prvič izdelan promocijski film. Izkazuje se močna vpetost zavoda v mednarodno okolje. Z najemom sprejemnice na Lesnem Brdu je izražena posebna skrb za šolsko dediščino.

Abstract

Owing to the dedicated implementation of the set project tasks, the planned objectives were achieved in all areas of the public institution's operations. The results of this work are evident in the increased visitor numbers, numerous programmes implemented outside the museum, and the publications issued. The public institution's operations have become increasingly linked to educational and research activities, as well as continuing teacher education, building on core museum activities. Sixteen diverse publications were issued, which is an unprecedented number in the museum's long history. To mark the 250th anniversary of the General School Ordinance being issued, the museum organised a scientific symposium, set up an open-air panel exhibition, and published a special issue of the Šolska kronika (School Chronicle) scientific journal. For the first time, a promotional film about the museum was made. The institution's strong integration into the international environment is evident. The rental of the reception hall at Lesno Brdo demonstrates a special concern for school heritage.

Ključne besede: muzej, šolstvo, letno poročilo, statistika, stare učne ure

Keywords: museum, schooling, annual report, statistics, old school lessons

* Mag. Stane Okoliš, muzejski svetovalec, direktor Slovenskega šolskega muzeja, e-pošta: stane.okolis@solskimuzej.si

Uvod

Z uvajanjem novih in izboljšavo obstoječih programov ter z nakupom potrebnih tehničnih sredstev muzej sledi razvoju tako na strokovnem kakor tudi na tehnološkem področju in pri poslovanju. Stalna razstava se s publiciranjem številnih tiskov in izvedbo projektov ni samo dopolnjevala, ampak se je tudi vsebinsko nadgradila. S projektom Učilnica v oblaku se muzej vključuje v aktualne teme razvoja šolstva v Republiki Sloveniji, s pripravo delovnega zvezka za II. triado OŠ pa uvaja nov pristop k muzejski pedagogiki, uporablja nove metode, izpostavlja moč izkustvenega učenja in dopolnjuje ter pogloblja učne vsebine iz šole. Z novo spletno stranjo je muzej postavil temelje za uspešnejše oglaševanje, boljšo dostopnost za uporabnike muzejskih storitev in lažjo predstavitev s promocijskimi filmi. Digitalna strategija se v delovanju zavoda uveljavlja z uvajanjem novih programov in procesov digitalnega poslovanja. Muzej stopa na pot digitalne preobrazbe zlasti s pripravo programa InDoc EDGE za zagotavljanje učinkovitega in varnega digitalnega upravljanja dokumentov ter za avtomatizacijo poslovnih procesov.

Muzej je vključen v vseslovenske muzejske in druge izobraževalne projekte, s katerimi zainteresirani javnosti omogoča širok dostop do razstavnih in pedagoško-andragoških programov. Muzej je v Republiki Sloveniji eden najbolj dejavnih muzejev na področju pedagoških programov. Zaposleni dejavno delujejo v sekcijah Skupnosti muzejev Slovenije, v Slovenskem muzejskem društvu, slovenskem ICOM-u kakor tudi v nacionalnih projektih na področju šolske preteklosti. Muzej je glavni nosilec delovanja mentorjev zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Z udeležbo na mednarodnih srečanjih in z izmenjavo strokovne literature vzdržuje stike s tujimi šolskozgodovinskimi ustanovami in z muzejsko ter šolskozgodovinsko stroko. Z muzejskimi učnimi urami je dosegel standarde, po katerih se ravna tudi v šolah, vzgojno-izobraževalnih zavodih in drugih kulturnih ustanovah. Zanimanje za metode muzejskega dela se kaže tudi v tujini, od koder muzej obiskuje vse več obiskovalcev. Prek programov EU Erasmus+ se je muzej vključil v mednarodno izmenjavo na področju vzgoje in izobraževanja.

Muzej je za vsak dan odprtih vrat skrbno pripravil več zanimivih programov, ki so jih uporabniki s pridom izkoristili. V skupnih projektih je muzej izdatno pomagal šolam in drugim organizacijam na svojem področju z razstavnimi, publicističnimi in pedagoško-andragoški projekti. Na področju mednarodnega sodelovanja je z aktivnimi nastopi in objavljenimi sestavki opazno predstavil dejavnosti muzeja in šolsko preteklost na Slovenskem mednarodni strokovni javnosti. Z dnevi odprtih vrat za ranljive skupine, nadaljnjimi gostovanji razstave o izobraževanju gluhih in naglušnih na Slovenskem ter izobraževanjem za delo z ranljivimi skupinami obiskovalcev je muzej izkazal tudi svojo zavezanost uresničevanju strategije izobraževanja skupin s posebnimi potrebami.

S prejetimi sredstvi za opravljanje javne službe na področju muzejske dejavnosti vzgoje in izobraževanja ter za izvedbo osnovnih in posebnih nalog kakor tudi z lastnimi sredstvi je muzej ravnal skrbno in gospodarno. Vse presežke iz

poslovanja je namenil razvoju muzejske dejavnosti. Opazno je prizadevanje za izboljšanje in racionalizacijo obstoječih delovnih procesov in hkratno zmanjševanje stroškov. Izboljšava in racionalizacija delovanja sta se odrazila v kvalitetnem delovanju muzeja in večjem zadovoljstvu tako zaposlenih kot tudi obiskovalcev muzeja in uporabnikov muzejskih storitev. K izboljšavi obstoječih nalog in k zmanjševanju obratovalnih stroškov je veliko prispevalo prehajanje na elektronsko poslovanje. Muzej je bil odprt za novosti na vseh področjih muzejskega dela, sproti sledi razvoju tehničnih izboljšav in uvajanju novih računalniških programov, IKT-tehnologije, animacij razstavnih vsebin in digitalizaciji na vseh področjih. Z uporabo sodobnih oblik obveščanja se je zelo izpopolnilo in racionaliziralo področje obveščanja, promocije muzejskih dogodkov in popularizacije muzejskega dela.

Z odpravo napake na odzračevanju ogrevalnega sistema se je racionalizirala poraba energije za ogrevanje muzejskih prostorov, zagotovilo pa se je tudi boljše ogrevanje razstavnih prostorov, kar je vplivalo na večje zadovoljstvo obiskovalcev, posebej v obdobju najhujšega mraza. S prenovo skupnih prostorov (toaleta, kuhinja, garderoba) v zgornjem hodniku so bili doseženi načrtovani energetski prihranki, predvsem pa je bilo zadoščeno potrebam zaposlenih in obiskovalcev. Posodobljena računalniška in programska oprema (prenosni računalniki, server) so zaposlenim omogočili učinkovitejše opravljanje delovnih nalog. Z nabavo dodatne IKT-opreme so se izboljšale razmere za delovanje muzeja. Delovni procesi so učinkovitejši in hitrejši, muzej s svojo novo stalno razstavo in njenimi digitalnimi vsebinami pa je postal zlasti za mlajše obiskovalce bolj vabljen in dostopnejši. Urejanje novih depojskih prostorov na Lesnem Brdu in najem sprejemnice za muzejske predmete in njihovo obdelavo omogoča boljšo dostopnost ter lažje odajanje in prevzemanje muzejskih predmetov.

Avtomatizacija elektronskega poslovanja je zajela tudi nadgradnjo sistema Kadris za beleženje prisotnosti na delovnem mestu, ki je sledila prenovljenemu Pravilniku o delovnem času in Pravilniku o delu na domu. Vzpostavljen je bil prenovljen program e-Poslovanje. Na sprejemnici je bilo uvedeno kartično poslovanje (POS terminal) za plačevanje vstopnine ali kupovanje iz muzejske trgovine. Z izborom ustrežnejših poslovnih paketov za uporabo telefonije se je stroškovno racionaliziralo poslovanje s Telekomom Slovenije. S pretvorbo mesečnih v zbirne polletne ali letne račune se je zmanjšalo število prejetih računov oz. racionaliziralo vloženo delo. Izpeljana je bila priprava na elektronsko potrjevanje računov. Plačni sistem je bilo treba prilagoditi novi plačni zakonodaji. Preureditev prostorov v zgornjem hodniku bo omogočala boljše izvajanje pedagoških programov.

MUZEJSKA DEJAVNOST

Uresničevanje ciljev javnega zavoda, ki so dolgoročni in kratkoročni, je potekalo po Navodilu za načrtovanje, spremljanje, poročanje in izvajanje nadzora nad

določenimi javnimi zavodi s področja delovanja Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (MVI). Cilji so bili zastavljeni v Letnem delovnem načrtu in finančnem načrtu, h kateremu je svet javnega zavoda Slovenski šolski muzej podal soglasje na svoji 11. redni seji 25. marca 2024. Za vsak cilj so bili postavljeni kazalniki, ki predstavljajo naloge zavoda, s katerimi so bili cilji ovrednoteni.

Obisk muzeja

Skupno število obiskovalcev se je v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 10 %. Očitno povečan obisk se v primerjavi z letom 2023 opaža predvsem od januarja do aprila ter od septembra do decembra. Zanimivo je, da je bil obisk v mesecu maju manjši kot leto poprej. V primerjavi z letom 2023 je zabeleženo precejšnje povečanje obiska v jesenskem času, izjemno povečanje števila obiskovalcev pa v prazničnem decembru. V poletnih mesecih junija, julija in avgusta je bilo v letu 2024 manj obiskovalcev kakor v predhodnem letu. Daleč največji delež obiskovalcev že vrsto let predstavljajo osnovnošolci, ki so tudi glavna ciljna skupina v prizadevanjih muzeja.

Tabela: *Obisk muzeja 2024 po mesecih, glede na starost obiskovalcev/ Primerjava 2023*

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	Skupaj
Predšolski	3	114	2	1	10	24	1	4	2	1	1	32	195
OŠ	958	1137	1758	1493	1754	1503	20	55	841	1198	834	1183	12.734
SŠ	79	125	135	70	176	73	1	6	102	65	107	115	1054
Študenti	25	30	38	81	72	14	13	12	48	54	70	16	473
Odrasli	125	614	243	243	314	256	99	54	138	206	203	298	2793
Upokojenci	7	46	27	64	27	16	16	10	11	24	11	58	317
2024	1197	2066	2203	1952	2353	1886	150	141	1142	1548	1226	1702	17.566
2023	836	1744	1921	1653	2575	2301	363	196	928	1293	1074	1096	15.980
INDEX	1,43	1,18	1,15	1,18	0,91	0,82	0,41	0,72	1,23	1,20	1,14	1,55	1,10

Delež osnovnošolcev v celotnem številu obiskovalcev je 72,5-odstoten. Obisk se je povečal pri vseh starostnih skupinah obiskovalcev, razen pri upokojencih, kjer se je nekoliko zmanjšal. Največje povečanje je bilo pri predšolskih otrocih (99%), drugo največje pri srednješolcih (71%) in tretje pri študentih (15%). Delež povečanja obiska pri osnovnošolcih in odraslih sta skoraj enaka.

Tabela: *Primerjava števila obiskovalcev v letu 2023 in 2024 po starosti*

	Predšolski	Osnovnošolci	Srednješolci	Študenti	Odrasli	Upokojenci	Skupaj
2024	195	12.734	1054	473	2793	317	17.566
2023	98	11.925	616	413	2581	347	15.980
Indeks	1,99	1,07	1,71	1,15	1,08	0,91	1,10

Uporabniki. Uporabniki storitev v muzejskih oddelkih (knjižnici, fototeki, arhivski in muzejskih zbirkah) so obiskovalci muzeja brez izdanih vstopnic. K njim se prištejejo še obiskovalci ob dnevih odprtih vrat in udeleženci drugih muzejskih prireditev brez vstopnine. V letu 2024 jih je bilo 1736, kar je 15% povečanje v primerjavi s predhodnim letom.

Evidenca obiskovalcev	2024	2023	Indeks 24/23
Z izdanimi vstopnicami	15.831	14.475	1,09
Brez izdanih vstopnic	1736	1505	1,15
Skupaj	17.566	15.980	1,10

Tuji državljani. Muzej je v letu 2024 obiskalo 739, leto prej pa 469 tujih državljanov. Njihov obisk se je tako povečal za 58 %. Večje število obiskovalcev iz tujih držav se pripisuje prenovljeni spletni strani, ki je dovolj informativna ter prijazna tudi za tujce, in dopolnitvi muzejskih publikacij z besedili v angleškem jeziku. Z navedenim povečanim številom tujih obiskovalcev je bil v letu 2024 že presežen dolgoročni načrt do leta 2028. Vsi tuji državljani so muzej obiskali z izdanimi vstopnicami, kar pomeni, da je bil prihodek muzeja po tej strani st odstoten.

Razvoj in izvajanje starih učnih ur

Izvedbe učnih ur. V letu 2024 je bilo v muzejskih prostorih na Plečnikovem trgu in v prostorih sosednjega uršulinskega samostana izpeljanih 670 starih učnih ur v rednem pedagoškem programu. V sklopu pedagoško-andragoških programov odprtega muzeja jih je bilo še dodatnih 22 (13 ob dnevih odprtih vrat, 5 na počitniških programih in 4 v okviru odprtih dejavnosti). Poleg tega je bilo 43 učnih ur izpeljanih tudi na gostovanjih zunaj muzeja. V primerjavi s predhodnim letom se je število izvedenih starih učnih ur v rednem pedagoškem programu povečalo za 45 izvedb, kar je 7,2% povečanje.

Število udeležencev na učnih urah. Po povečanju števila izpeljanih učnih ur se je posledično povečalo tudi število udeležencev na njih. V letu 2024 jih je bilo 14.921, v predhodnem letu pa 13.565. Razlika znaša 1356 udeležencev, kar predstavlja 10 % povečanje v letu 2024.

Vsebine starih učnih ur. Ponudba vsebin starih učnih ur se v letu 2024 ni spreminjala. Program je tako obsegal 14 raznovrstnih učnih ur iz več zgodovinskih obdobj, med katerimi jih je največ iz druge polovice 19. in iz prve polovice 20. stoletja. Novih vsebin ni bilo. V rednem programu so bile izvedene vse, razen Cesarske pesmi, s katero je muzej leta 1999 začel projekt izvajanja učnih ur iz preteklosti v živo. Izvedba učnih ur Telovadba in Učna ura v antični Emoni je zaradi prostorskih omejitev tako kot prejšnje leto potekala v prostorih sosednjega samostana in na gostovanjih zunaj muzeja ob občasni razstavi Od telovadbe do športa.

Tabela: Učne ure 2024 (po izd. vstopnicah)/Primerjava z 2023

Učna ura	Izvedbe 24	Izvedbe 23	Obisk 24	Obisk 23
1. Lepopis, 1930	252	274	5863	6001
2. Nedeljska šola, 1865	105	134	2327	2915
3. Lepo vedenje, 1907	125	95	2631	2083
4. Stara šola za najmlajše, 1900	82	44	1823	975
5. Vodnikova šola, 1811	29	22	546	417
6. Fizika, 1900	13	16	257	353
7. Prirodopis: domača mačka, 1907	3	12	66	279
8. Računstvo, 1905	21	9	567	176
9. Učna ura v antični Emoni, 1. stoletje	21	9	447	138
10. Učna ura za tujce, 1906	12	4	229	64
11. Higiena, 1932	1	3	13	91
12. Ročna dela, 1926	2	3	34	73
13. Cesarska pesem, 1901	0	0	0	0
14. Telovadba, 1932	4	0	118	0
Učne ure skupaj	670	625	14.921	13.565

Največkrat je bila izvedena učna ura Lepopis iz leta 1930, ki je že vrsto let najbolj priljubljena učna ura v muzeju. Med bolj priljubljenimi sta bili v letu 2024 učni uri Lepo vedenje in Nedeljska šola. Pri izvedbi učnih ur, tako pri uvodni pripravi obiskovalcev na pouk kot tudi pri uprizarjanju vloge učitelja(-ice), so v večjem obsegu pomagali zunanji sodelavci (študenti in absolventi). Za uvodno pripravo skupin na učne ure so skrbeli vodiči, pouk pa so izvedli animatorji oz. izvajalci starih učnih ur. Vloge učiteljev(-jic) učnih ur so v letu 2024 opravljali: *Taja J. Gubenšek, Matej Hrastar, Matej Prevc, Miha Zupanc Kovač, Gregor Gartner, Jure Pavšek, Jasmina Bejtovič, Lea Klinar, Lovrenc Bajt, Dominik Ceglar, Urša Volk, Gašper Kvartič in Lea Menard*. Poleg zunanjih sodelavcev so pouk po starem ob drugih muzejskih nalogah izvajali tudi redno zaposleni: kustos Anton Arko in strokovni sodelavki Mateja Pušnik in Klara Keršič. Po stalni razstavi so poleg vodičev vodili tudi zaposleni, kustosi: mag. Marjetka Balkovec Debevec, Anton Arko, Matic Intihar, dr. Branko Šuštar, Mateja Ribarič in strokovni sodelavki Mateja Pušnik ter Klara Keršič.

Jeseni 2024 je bilo organizirano izobraževanje za nove vodiče. Na vabilo se je odzvalo 30 kandidatov, ki so prišli na uvodno srečanje v muzej 15. oktobra 2024. Od teh se jih je izobraževanja udeležilo 20. Kandidati, ki so opravili hospitacije, so novembra in decembra opravljali tudi izpit. V prvem krogu je izpit uspešno opravilo šest kandidatov: Živa Matevc, Svit Podgornik, Veronika Maršič, Neža Šega, Klemen Baronik in Marjeta Nahtigal. Izbranih je bilo še 5 kandidatov, ki bodo z izpiti zaključili v letu 2025. Prav tako so poskusne učne ure uspešno opravili animatorji Urša Volk za Staro šolo za najmlajše in Učno uro za tujce, Lea Klinar za Lepo vedenje in Ročna dela ter Lea Menard za Lepopis. Pri izobraževanju vodičev

in poskusnih učnih urah za animatorje so sodelovali kustosi in strokovni delavci muzeja. Vodstvo muzeja je na začetku in na koncu šolskega leta pripravilo evalvacijsko srečanje z vodiči in animatorji učnih ur.

Za animatorko Jasmino Bejtovič sta bili po starih krojih v izdelavi bluza in krilo. Jasno je, da je pri pedagoški dejavnosti muzeja zelo pomemben kvalitetno pripravljen oblačilni videz. Zanj je skrbela mag. Marjetka Balkovec Debevec, ki je pripravila predloge za kroje, izbrala blago in sodelovala s šiviljo. Pomagala je tudi Mateja Pušnik, ki je usklajevala delo z animatorji učnih ur in z njimi iskala ustrezna oblačila iz že obstoječe zbirke kostumov. Nove obleke je izdelala šivilja Marjeta Vidic v trgovini z metrskim blagom Elegance na Nazarjevi.

Razstavna dejavnost

Stalna razstava *Šola je zakon!* Priprava stalne razstave *Šola je zakon. Izo-braževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas* je obsegala projekte fotografiranja razstavnih predmetov in gradiva, pripravo in izdajo razstavnih publikacij, promocijo razstave ter posebej tudi projekt Učilnica v oblaku. Vse je potekalo v sklopu osnovne naloge Razvojno raziskovalno delo – strokovne podlage razvoja šolstva pod skrbništvom mag. Marjetke Balkovec Debevec in osnovne naloge Programsko in vsebinsko nadaljevanje stalne razstave pod skrbništvom Andreje Cigale. Najbolj izstopajoča je bila publicistična dejavnost s kar osmimi natisnjenimi publikacijami, pri čemer so bile nekatere nove izdaje vezane na delo v predhodnih letih. Leto 2024 je bilo po številu natisnjenih publikacij izjemno, večina pa je bila vezana prav na stalno razstavo in njeno vsebino. Namen izdanih publikacij je, da postanejo pomembna vez med muzejem in obiskovalci ter uporabniki, hkrati pa muzejske vsebine popularizirajo in širijo v javnost. Za objavo v razstavnem katalogu je bilo treba temeljito in natančno fotografirati prav vse muzejske predmete in gradivo s stalne razstave. Fotografiranje in fotografsko obdelavo posnetega gradiva je opravil fotograf Andrej Peunik, za pripravo razstavnih predmetov in gradiva za fotografiranje pa je skrbela kustosinja mag. M. Balkovec Debevec. Pri delu sta ji pomagala kustos dokumentalist Matic Intihar in zunanji sodelavec Marjan Javoršek. Del fotografiranja je bil izpeljan že v letu 2023. Poleg fotografiranja razstavnih predmetov in gradiva je bilo opravljeno še fotografiranje razstave v prostoru, kar se bo uporabilo tako za razstavni katalog kot tudi za druge pedagoško-publicistične in promocijske namene.

Izšle so naslednje publikacije: *Vodnik po stalni razstavi Šola je zakon: izo-braževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas*, Slovenski šolski muzej: Ljubljana, 2024. Publikacija muzeja (vodnik)/Slovenski šolski muzej; št. 169. Pred izidom razstavnega kataloga je razstavni vodnik glavna publikacija stalne razstave. Urednica razstavnega vodnika je mag. Marjetka Balkovec Debevec, avtorji besedil in vsebine stalne razstave pa poleg nje še mag. Stane Okoliš, Marko Ljubič, Anton Arko, Mateja Ribarič, dr. Branko Šuštar (vsi SŠM) in Ana Kreč (Svet Vmes). Za ilustracije so poskrbeli: Marko Škerlavaj in Padalci ter Irena Gubanc in Teja Jalorec. Fotografije so vzete iz fototeke Slovenskega šolskega muzeja, foto: Andrej Peunik, Urška Boljkovac in Gregor Gobec.

Pobarvanka ob razstavi Šola je zakon. Publikacija sta uredila mag. Marjetka Balkovec Debevec in Marko Ljubič. Ilustracije so vzete z razstave, njeni avtorici pa sta oblikovalki Irena Gubanc in Teja Jalovec. Publikacija vsebuje razstavne vsebine pod naslovom Podobe vsakdanjega življenja po posameznih zgodovinskih obdobjih, povezanih predvsem s pridobivanjem novega znanja. Ponujajo etnološki pogled in so hkrati pomembne s pedagoško-andragoškega vidika. Zgodbe imajo kratek opis, prikazane pa so s črtnimi risbami. Namen pobarvanke je spodbujanje vizualnega učenja ter pomoč pri boljšem pomnjenju zgodovinskih dejstev in razumevanju vsakdanjega življenja v obdobjih zgodovine šolstva.

Zapiski mladega kustosa: delovni zvezek za učence 2. triade osnovne šole. Avtorici Klara Marija Keršič in Mateja Pušnik. Podrobno recenzijo celotne vsebine sta opravila mag. Marjetka Balkovec Debevec in mag. Stane Okoliš, po posameznih obdobjih pa soavtorji razstave: Anton Arko, Marko Ljubič, Mateja Ribarič in dr. Branko Šuštar.

Vodič za vodiče: Interno gradivo za oblikovanje vodstva po stalni razstavi. Avtorice in urednice: Klara Marija Keršič, Polona Koželj in Mateja Pušnik. Podrobno recenzijo celotne vsebine sta opravila mag. Marjetka Balkovec Debevec in mag. Stane Okoliš, po posameznih obdobjih pa soavtorji razstave: Anton Arko, Marko Ljubič, Mateja Ribarič in dr. Branko Šuštar.

Šola je zakon : informacije o stalni razstavi Slovenskega šolskega muzeja : [napisano v lahkem branju]; urednici Polona Koželj in Klara Marija Keršič, avtorica priredbe Živa Jakšič Ivačič. Podrobno recenzijo celotne vsebine sta opravila mag. Marjetka Balkovec Debevec in mag. Stane Okoliš, po posameznih obdobjih pa soavtorji razstave: Anton Arko, Marko Ljubič, Mateja Ribarič in dr. Branko Šuštar.

Beležka po stalni razstavi: 2. dopolnjena izdaja t. i. malega vodnika po stalni razstavi avtorice mag. Marjetke B. Debevec, ki je pripravila dopolnitve s podrobnim seznamom gradiva in manjšimi spremembami ter koordinirala pripravo za tisk. *School Rules!* beležka po stalni razstavi v angleščini. Dopolnitev s podrobnim seznamom gradiva, pregled slovensko-angleških vsebin in korekture je opravila avtorica mag. M. Balkovec Debevec, koordinacijo dela s prevajalko in korekture pa Andreja Cigale.

Šolski zvezki. S ponudbo ob stalni razstavi so izšli tudi promocijski šolski zvezki z dodano vsebinsko zgodbo in promocijski šolski zvezek v angleščini. Pri njihovi pripravi so bile poleg direktorja vključene še Andreja Cigale, mag. Marjetka Balkovec Debevec, Mateja Pušnik in Ksenija Guzej, ki je skrbela tudi za koordinacijo s tiskarno za vse natisnjene publikacije.

Občasna razstava 250 let obveznega šolstva na Slovenskem: opismenjevanje in kultura v poznem 18. stoletju je panojska razstava, postavljena od 19. aprila do 21. junija 2024 v Jakopičevem sprehajališču v parku Tivoli v Ljubljani.

*Občasna razstava 250 let obveznega šolstva na Slovenskem:
opismenjevanje in kultura v poznem 18. stoletju v parku Tivoli v Ljubljani
(hrani SŠM, fototeka, foto Andrej Peunik).*

ni. Razstava je sodila v sklop praznovanja 250. obletnice Splošne šolske naredbe Marije Terezije, v okviru katere je potekalo več prireditev in je bila osrednja usmeritev dejavnosti Slovenskega šolskega muzeja v letu 2024. Skrbnik posebne naloge je bil kustos dr. Simon Malmenvall. Razstava je bila postavljena v partnerstvu z javnim zavodom Turizem Ljubljana. Sestavljena je bila iz 80 panojev s podobami in pojasnjevalnimi besedili v slovenskem in angleškem jeziku. Gradivo za razstavo je zajemalo odlomke iz Splošnega šolskega reda, učbenikov, priročnikov, arhivskih dokumentov, grafičnih del in predmetov, povezanih z izobraževanjem. Prevzeto je bilo iz knjižnice in zbirk SŠM, grafičnega kabineta Narodnega muzeja Slovenije, antikvarnih tiskov Narodne in univerzitetne knjižnice ter javnoupornih spisov Arhiva Republike Slovenije. Zaradi možnosti ogleda v javnem parku je razstavo videlo na tisoče obiskovalcev iz Slovenije in drugih držav. 7. maja 2024 je potekalo javno vodstvo avtorja po razstavi v Tivoliju. Junija 2024 je bil izdan slovensko-angleški razstavni katalog s pridruženno zgodovinsko študijo dr. Simona Malmenvalla, ki je bil tudi avtor razstave. Ob razstavi je bil v soorganizaciji z drugimi ustanovami izveden Znanstveni simpozij ob 250-letnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije, ki je potekal 22. maja 2024 v dvorani Slovenske matice v Ljubljani. Istega dne zvečer je bil v knjižnici SŠM še poseben kulturni dogodek z naslovom *Ko je šola začela* (več pri podatkih o simpoziju).

Projekt na obravnavano temo se je zaključil s kulturno prireditvijo z naslovom *Za srečo narodov: sklepni dogodek v počastitev 250-letnice Splošnega šolskega reda Marije Terezije* dne 6. decembra 2024 v knjižnici SŠM, na dan

obletnice izida terezijanskega šolskega zakonika. Na prireditvi so bili osvetljeni: pomen šolskega zakonika in jubilejnih dejavnosti (Simon Malmenvall), jezikovne značilnosti Splošnega šolskega reda (Andreja Legan Ravnikar, ZRC SAZU), prevod terezijanskega šolskega zakonika v sodobno slovenščino (Matic Batič, ŠCNR), tematska številka revije Šolska kronika s prispevki znanstvenega simpozija in prevodom Splošnega šolskega reda v sodobno slovenščino (Anton Arko), koledar SŠM za leto 2025 s podobami izobraževanja in kulture poznega 18. stoletja (Anton Arko in Simon Malmenvall), obdobje Marije Terezije na stalni razstavi Šola je zakon z napovedjo razstave ob 30-letnici mature v samostojni Sloveniji v letu 2025 (Marjetka Balkovec Debevec).

Vsebine o razstavi, simpoziju in spremljajočih dejavnostih na ozadju 250. obletnice terezijanskega šolskega zakonika so dosegle velik medijski odmev, ki ga je v sodelovanju s skrbnikom projekta dr. Simonom Malmenvallom usklajevala Andreja Cigale, strokovna sodelavka za odnose z javnostjo. Med drugimi prispevki je bil v povezavi z obletnico, stalno razstavo in drugo muzejsko vsebino na spletnem portalu Multimedijski center RTV Slovenija izpostavljen tematski sklop, sestavljen iz sedmih obsežnejših objav (reportaže, intervjuji, informativni članki).

Gostujoče razstave

Od telovadbe do športa – šolska telovadba na Slovenskem skozi čas.

Občasna razstava je bila prvič postavljena novembra 2023 na OŠ Prežihov Voranc, ker v matičnih prostorih muzeja na Plečnikovem trgu zaradi razstave Muzeja športa ni bilo dovolj razstavnega prostora. Avtorica razstave in zloženke je kustosinja Mateja Ribarič, za oblikovanje in postavitev razstave pa sta poskrbela zunanja sodelavca Marjan Javoršek in Matjaž Kavar. Muzej je z razstavo gostoval v prvi polovici leta 2024 na štirih osnovnih šolah, na gimnaziji, fakulteti in v vrtcu. Skupaj je tako razstava gostovala v sedmih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Kustosinja Mateja Ribarič, ki je razstavo vsebinsko zasnovala, pripravila vsebino zloženke in vodstev po razstavi, se je dogovorila za vsa gostovanja na šolah in v vrtcu. V letu 2024 je tudi 18-krat izvedla vodstvo po razstavi in 4 delavnice pod naslovom Stare otroške igre. Vodene ogleda razstave, delavnice in učne ure si je v šestih mesecih ogledalo skupno 1991 obiskovalcev. Poleg avtorice in sodelavca Matica Intiharja sta pri postavljanju in pospravljanju razstave sodelovala zunanja sodelavca Marjan Javoršek in Matjaž Kavar, pri izvajanju pedagoškega programa pa zunanja sodelavca Matej Prevc in Gregor Gartner, ki sta izvedla 10 učnih ur Telovadba po sokolskem sistemu. Sodelavka Andreja Cigale je skrbela za promocijo in objavljala najave gostovanj na spletni strani muzeja in na Facebooku.

Gostovanja razstave z vodenjem po razstavi, delavnicami in učnimi urami Telovadbe so si terminsko sledile po naslednjem razporedu: Gimnazija Slovenj

Vodstvo po razstavi Od telovadbe do športa – šolska telovadba na Slovenskem skozi čas na OŠ Col (hrani SŠM, fototeka).

Gradec (16. 1.–14. 2. 2024), Vrtec Vodmat (15.–29. 2. 2024), OŠ Matije Čopa Kranj (4. 3.–18. 3. 2024), Fakulteta za šport Ljubljana (18. 3.–4. 4. 2024), OŠ Col (4.–11. 4. 2024), OŠ Otlica (11.–22. 4. 2024), OŠ Sladki Vrh (27. 5.–14. 6. 2024).

Šola je prvo, kar potrebujejo. Občasna razstava je med 14. majem in 31. avgustom 2024 gostovala v prostorih Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije v Ljubljani. Javnega vodstva so se udeležili predstavniki območnih društev in zainteresirana javnost. Skupnost gluhih in naglušnih je razstavo sprejela pozitivno: kot poklon sliščeje javnosti njihovim prizadevanjem za polnomočno vključenost gluhih v družbo. Spletna TV, televizija v znakovnem jeziku, je o dogodku pripravila video prispevek. Skupno število obiskovalcev na dogodku je bilo 76. Med 1. in 31. oktobrom 2024 je razstava gostovala v Knjižnici Velenje. Muzej je 14. oktobra 2024 v sodelovanju s Knjižnico Velenje in Medobčinskim društvom gluhih in naglušnih Velenje pripravil večerni dogodek, na katerem je bilo z nagovori in pesmijo izraženo spoštovanje prizadevanjem za polnomočno vključenost gluhih v družbo. Sledilo je javno vodstvo po razstavi. Celoten program je bil tolmačen v znakovni jezik. Skupno število obiskovalcev na prireditvi je bilo 172.

Odprti muzej pedagoško-andragoških programov

Dnevi odprtih vrat. V letu 2024 so bili po načrtu izvedeni štirje dnevi odprtih vrat. Na Prešernov dan 8. februarja 2024 je bilo izpeljanih pet učnih ur (dvakrat Nedeljska šola, Lepopis, Lepo vedenje, Prirodopis: domača mačka). Na mednarodni dan muzejev sta bili uprizorjeni dve učni uri (Lepopis in Lepo vedenje). Na Poletno muzejsko noč je bil izveden bogat program petih učnih ur (Stara šola, Učna ura v antični Emoni, Lepopis, Nedeljska šola, Vodnikova šola), delavnice Športno vzgojni karton in predstavitve Splošnega šolskega reda v muzejski knjižnici. Učna ura v antični Emoni je potekala v atriju uršulinskega samostana. Na Ta veseli dan kulture 3. decembra sta bili pripravljene učna ura Nedeljska šola in delavnica Športni kviz. Pester program so izvajali zaposleni ob izdatni pomoči zunanjih sodelavcev muzeja.

Tabela: Primerjava obiska ob dnevih odprtih vrat 2024 in 2023

Datum	Prireditvev	2024	2023	Indeks
8. februar	Kulturni praznik – Prešernov dan	1029	606	1,70
18. maj	Mednarodni dan muzejev	39	45	0,87
15. junij	Poletna muzejska noč	168	246	0,68
3. december	Ta veseli dan kulture	25	45	0,55
Skupaj		1261	942	1,34

Počitniški programi. V letu 2024 sta bila načrtovana dva počitniška programa. Muzejskega programa med zimskimi počitnicami se je udeležilo 22 obiskovalcev, pri čemer so bile izvedene tri učne ure v kombinaciji s tremi delavnicami: Nedeljska šola, Lepopis in Lepo vedenje ter izdelovanje modelirne mase, pisanje pisma in origami. Prav tako je muzej pripravil učni uri (Lepopis in Nedeljska šola) in delavnici (Izdelovanje štipilk in Zeliščni Spomin) v pedagoškem programu med jesenskimi šolskimi počitnicami. Tega programa se je udeležilo 36 obiskovalcev.

Odprte dejavnosti. Muzej je s sodelovanjem v projektih odprtih dejavnosti z drugimi organizacijami omogočil posebnim skupinam obiskovalcev v izbranih terminih brezplačen ogled razstav in muzejskih programov. Marca v mesecu kulture in umetnosti ter maja v akciji Dnevi odprtih vrat galerij in muzejev je bil v muzeju prost vstop za študente, v Tednu družin in v Tednu otroka pa za družine. V Tednu družin je bila izvedena učna ura Lepopis, v Tednu otroka pa učna ura Lepopis in delavnica Športni kviz. Muzej je v letu 2024 prvič sodeloval pri projektu Teden vseživljenjskega učenja, ki je potekal od 10. maja do 16. junija. V tem času sta bili v muzeju izvedeni učni uri Lepopis in Lepo vedenje. Muzej si je na brezplačnih dogodkih odprtih dejavnosti ogledalo 148 obiskovalcev.

Tabela: Obiskovalci ob dnevih, posvečenih posebnim skupinam

Dogodek	Datum	Obisk 2023	Obisk 2024
Mesec kulture in umetnosti za študente	1. do 31. marec	/	16
Teden družin	15. do 22. maj	85	21
Teden vseživljenjskega učenja	14. do 16. maj	/	22
Teden študentske kulture	27. do 31. maj	5	1
Teden otroka	7. do 13. oktober	8	88
Skupaj	1.1. - 31.12.2024	98	148

Dnevi odprtih vrat za obiskovalce s primanjkljaji na področju sluha in vida. Muzej je v sklopu osnovne naloge Podpora ranljivim skupinam (Vključujoči muzej) posebej izvedel dneve odprtih vrat (brezplačen program) tudi za obiskovalce s posebnimi potrebami. 23. septembra 2024: 21 učencev prve triade Zavoda Janeza Levca, ki se srečujejo z motnjami v duševnem razvoju. Obisk se je navezoval na uporabo Vodnika po stalni razstavi v lahkem branju (2024). Velik poudarek je bil na podanih smernicah in na predhodni pripravi vodičev in izvajalcev pedagoškega programa. Temeljita predhodna priprava je omogočila kvalitetno izveden program, ki so ga učenci ocenili kot zabaven in zanimiv. 30. septembra 2024: 17 članov Medobčinskega društva gluhih in naglušnih Velenje. K uspešni izvedbi programa so pomagale podane smernice za obisk gluhih in naglušnih ter evalvacija po obisku. Pri izvedbi sta bili v pomoč slušna zanka in tolmačka slovenskega znakovnega jezika. 13. aprila 2024: 17 članov skupine Vita, sekcija KD Ivan Cankar Šentjošt, starejši odrasli s primanjkljajem na področju vida in/ali sluha. Poleg dostopa do kulturnih vsebin je obisk omogočil izobraževanje na področju muzejske pedagogike in andragogike za ranljive skupine. 16. septembra 2024: 9 članov Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Novo mesto z različnimi stopnjami slepote – uporabniki bele palice, osebe s spremljevalci in osebe s psom vodnikom. Za pomanjkljivost se je izkazalo, da v muzeju ni tipnega zemljevida prostorov muzeja, kar bi obiskovalcu omogočilo več samostojnosti pri raziskovanju muzeja. V sodelovanju s tiflopedagogom je bilo zasnovano vodstvo s 3 do 5 ključnimi muzejskimi eksponati. Opravljena je bila študija muzejskih prostorov z ozirom na gibanje slepih. V sodelovanju z Zavodom Dostop je bil razvit tipni zemljevid.

Dopolnjevanje zbirk šolske dediščine

Novi muzejski predmeti

Število pridobljenih muzejskih predmetov v letu 2024 je precej večje od pričakovanega. Vsi predmeti so bili muzeju podarjeni. Največ novih predmetov so

muzeju podarili posamezniki, nekatere pa tudi osnovne in srednje šole. Za prevzeme je v prvi vrsti skrbel kustos dokumentalist Matic Intihar, ki je opravil osem prevzemov (Knjižnica Medvode, Mitja Pergar, ZVKD, Neja Miklič, Mojca Zupančič, Center IRIS, OŠ Ferda Vesela, podružnična šola Temenica, Srednja šola za gastronomijo in turizem Ljubljana, OŠ Gabrje). Prevzemi so bili opravljeni v muzejskih matičnih prostorih na Plečnikovem trgu, v dogovoru z darovalci pa tudi drugje. Manjši del prevzemov so opravili drugi muzejski kustosi. Med prevzetimi muzejskimi predmeti je bilo največ predmetov, ki se uvrščajo med šolsko dokumentacijo (283). Muzej je v svoje zbirke prevzel tudi številne učne pripomočke (247). Odkupa predmetov v letu 2024 ni bilo.

Tabela: Novi muzejski predmeti 2024

	Dar	Odkup	Skupaj
Učila	29	/	29
Učni pripomočki	247	/	247
Šolska dokumentacija	283	/	283
Šolska oprema	24	/	24
Igrače	/	/	/
Šolske nagrade	6	/	6
Izdelki učencev	2	/	2
Drugo	45	/	45
Skupaj	636	0	636

Stanje zbirk muzejskih predmetov, razstavna zbirka

Na začetku leta 2024 so bile zbirke muzejskih predmetov shranjene na treh lokacijah. Predmeti z večjo zgodovinsko vrednostjo, predvsem učila, so bili shranjeni v nazadnje najetem depoju v prostorih uršulinskega samostana. Drugi predmeti: nekatera učila, učni pripomočki in šolska oprema se hranijo v plastičnih škatlah v kleti Slovanske knjižnice. Predmeti in raznovrstno razstavno gradivo, ki so manj občutljivi na klimatske razmere hranjenja, so bili shranjeni v depoju v nekdanji Bombažni predilnici in tkalnici v Tržiču. Sredi leta 2024 je bila izvedena selitev predmetov iz depoja v prostorih uršulinskega samostana v nove prostore na Lesnem Brdu. Pri selitvi predmetov in začetnem vzpostavljanju ustreznih razmer za hrambo v depoju je kustos dokumentalist Matic Intihar izdelal načrt ureditve depoja v prihodnosti. V depo Lesno Brdo je bilo pripeljano tudi preostalo občutljivo papirnato gradivo iz depoja v Tržiču. Kustosa Matic Intihar in Anton Arko sta v letu 2024 začela urejati prepeljano gradivo. V drugi polovici leta 2024 je bil na Lesnem Brdu v pritličju depojske stavbe najet dodaten prostor (sprejemnica) za pregledovanje in izposojanje predmetov, opravljanje drobnih konservatorskih del in dokumentiranje predmetov. Naloge ureditve tega prostora je prevzel kustos Matic Intihar. V začetku leta 2024 je potekala tudi obsežna preureditev depoja v Tržiču. Predmeti so bili po zvrsteh razporejeni na železne regale.

Tudi za ureditev tega depoja je poskrbel dokumentalist Intihar. Nekateri predmeti so bili izposojeni šolam in drugim organizacijam (glej: Sodelovanje muzeja s šolami in drugimi organizacijami – razstavnimi projekti). Izposojajo vseh predmetov v SŠM je izpeljal kustos Matic Intihar. V letu 2024 se je podaljšalo sodelovanje z izposojajo muzejskih predmetov s Posavskim muzejem Brežice in Pomurskim muzejem Murska Sobota. Predmeti SŠM so tako še vedno del občasnih razstavnih postavitev v Črneči vasi in Murski Soboti. Z izposojajo predmetov je bilo v letu 2024 nadgrajeno tudi mednarodno sodelovanje s Tiflološkim muzejem v Zagrebu. Za njihovo razstavo *Svetlost istiskuje tamu!* je SŠM posodil 32 predmetov. Izposojajo je organizirala bibliotekarka Ana Marini, pomagal pa ji je dokumentalist Intihar.

Novo knjižnično gradivo

Kakor v prejšnjih letih je bilo gradivo pridobljeno z darovi, nakupi in izmenjavami. V primerjavi s preteklim letom je bil popis novega knjižničnega gradiva za 474 knjižnih enot večji. Podarjenih je bilo 1108 enot, kar je skoraj dvakrat več kot v letu poprej, odkupljenih 44 enot, z zamenjavo pa je bilo pridobljeno še 22 enot knjižničnega gradiva. Med darovalci podarjenih učbenikov in drugih šolskih publikacij je bilo veliko posameznikov, ki so muzeju podarili svoje šolske knjige, kakor tudi šolsko zapuščino svojih prednikov. Na novo pridobljeno gradivo so po vsebini večinoma osnovnošolski učbeniki za različne šolske predmete. Med bolj zanimivimi učbeniki so berila iz časa med drugo svetovno vojno (okupacijski režim) in takoj po njej. Večina podarjenih učbenikov datira v obdobje socializma. Nekaj podarjenih knjižnih enot so tudi pedagoški tiski (Slovenski učitelj, Popotnik).

Tabela: Novo knjižnično gradivo 2024

Podarjeno knjižno gradivo (stari učbeniki in druge šolske knjige)	1108
Odkupljeno (strokovna literatura: serijske publikacije, monografije)	44
Pridobljeno z zamenjavo	22
Skupaj	1174

Pedagoška knjižnica. Za delovanje pedagoške knjižnice je v letu 2024 skrbel bibliotekarka Ana Marini, ki je nadomeščala bibliotekarko Polono Koželj med porodniško odsotnostjo. Pri delu ji je pomagal kustos zbirke učbenikov Anton Arko. Z novimi vpisi knjižničnih enot iz starega knjižnega fonda v sistem Cobiss je v več let trajajočem projektu digitalizacije knjižničnega gradiva delo nadaljevala upokojena višja knjižničarka Darja Sonja Tavčar. Knjižnico je čez celo leto obiskalo 449 obiskovalcev. Zaposleni so skrbeli za odzivno referenčno dejavnost po telefonu, e-pošti ter z medknjižnično izposojajo. V knjižnici je potekalo sprotno spremljanje statistike, bibliotekarka pa je za predhodno leto v marcu 2024 prek vprašalnika BibSist sporočala statistične podatke NUK-u. V letu 2024

je bilo evidentiranih 1762 enot knjižničnega gradiva, med katerimi je največ ponudbe individualnih darovalcev ter darovi odpisanega knjižničnega gradiva iz sorodnih ustanov. Nemoteno je potekalo pridobivanje novega knjižničnega gradiva. Vpisovanje prevzetega gradiva v sistem Cobiss je bilo večinoma opravljeno vzporedno s pridobivanjem, vpisalo pa se je tudi knjižnično gradivo pridobljeno z darovi iz predhodnih let. Bibliotekarka je skrbela za urejenost knjižničnega depoja in čitalnice tudi ob različnih prireditvah, saj je čitalnica hkrati tudi prireditveni prostor. V preteklem letu so v čitalnici potekale tudi prireditve (predavanja in predstavitve knjig) v sodelovanju z zunanjimi organizatorji. Predavanje 250 let od izida Splošnega šolskega reda in začetkov vzpostavljanja državnega šolskega sistema (24. aprila: 15 obiskovalcev) in predavanje Karađorđevići in Slovenci (5. novembra: 35 obiskovalcev) je bilo izpeljano v sodelovanju s Slovenskim zgodovinskim društvom za novejšo in sodobno zgodovino, predstavitev Knjige o uri: 150 let zgodovine stavbe današnje Prve gimnazije v Mariboru (11. decembra: 33 obiskovalcev) pa so pripravili avtorji knjige. Za bibliografije zaposlenih raziskovalcev je skrbela upokojena višja knjižničarka Darja Tavčar, ki je v sistem Cobiss vnesla 15 bibliografskih enot, vpisovala pa je tudi nova imena avtorjev v bazo CONOR. Za knjižnico so bila digitalizirana tri osnovnošolska berila (Für kleine Leute, Il libro della seconda classe in Koroška začetnica).

Novo fototečno gradivo

Kustosinja fototeke Mateja Ribarič je v letu 2024 prevzela in popisala 390 predmetov fototečne šolske dediščine. Podarjenih je bilo 349 enot gradiva; od tega 36 fotografij, 150 skenov fotografij, 162 videokaset in 1 didaktični komplet Cicibanove urice. Fototečne predmete šolske dediščine so podarili prijatelji Slovenskega šolskega muzeja, s katerimi muzej že več let uspešno sodeluje, drugi posamezniki in posamezne šole. Upokojena učiteljica Marjeta Ritonja (roj. Čanžek) iz Ormoža je podarila 11 skupinskih fotografij: učiteljske v Murski Soboti (1952–53), učiteljske v Mariboru (maturanti 1955/56), OŠ Vitomarci (š. l. 1956/57 in 1967/68), OŠ Ormož (1967/68 in 1979/80), obletnica mature na mariborskem učiteljsku (1950, 1955, 1960, 1965). Milojka Volkar iz Ljubljane je darovala 25 skupinskih fotografij šolarjev iz Leskovca, ki so večinoma brez datacije. Tanja Špenko, upokojena profesorica likovne umetnosti na Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana, je darovala didaktični komplet Cicibanove urice. Stanislav Kocjan je podaril 139 skenov fotografij: Tehniška šola Ljubljana 1967–1971, matura 1971, obletnice matur 2001, 2018 in 2024, Marjeta Šorn pa 11 skenov OŠ Vide Pregarc iz Ljubljane (1955–1961) in Gimnazije Moste iz Ljubljane (1964–1966). Knjižnica OŠ Prežihov Voranc iz Ljubljane je podarila 162 videokaset, ki so jih učitelji in učenci uporabljali pri pouku matematike, fizike, kemije, slovenščine, angleščine, zgodovine, geografije. Kustosinja je v letu 2024 opravila izbor in popis treh sklopov razglednic za odkup: 1 razglednica (Zmago Tančič), 4 razglednice (Antikvariat Glavan) in 36 razglednic (Mišo Gorič). Skupaj je bilo odkupljenih 41 razglednic v vrednosti 1100 EUR. Odkupljene razglednice so iz obdobja Avstro-Ogrske in iz obdobja med obema vojnoma. Prikazujejo šolske

stavbe v Ljubljani in okolici, Loškem Potoku, Križah pri Trziču, Novem mestu, Poljanah pri Škofji Loki in Izoli. Večje število skupinskih fotografij učencev je pomanjkljivo dokumentiranih. Med njimi je tudi 7 razglednic s prazničnimi otroškimi motivi, ki jih je narisal Maksim Gaspari. Vse razglednice so pomembno dopolnilo muzejske fototeke in posebna pridobitev za raziskave šolske preteklosti.

Tabela: Fototečno gradivo 2024

	Dar	Odkup	Skupaj
Fotografije	36		
Razglednice		41	
Skeni fotografij	150		
Videokasete	162		
Didaktični komplet	1		
Avdiokasete	/		
Trakovi	/		
Zbirka diapozitivov	/		
DVD	/		
Skupaj	349	41	390

Fototeka. Za stike z zbiralci starih razglednic je skrbela kustosinja Mateja Ribarič, ki je gradivo prevzemala, ga popisovala in pripravljala ocene odkupov. Izdelala je izbor selitve fotografskega gradiva z dosedanje lokacije v sobi št. 12. Gradivo je bilo ločeno na tisto, ki ostane na Plečnikovem trgu, in na gradivo za preselitev v depo na Lesno Brdo. Popisala in pregledala je AV-gradivo za preselitev na Lesno Brdo. Slikovno gradivo iz muzejske fototeke se je uporabljalo na razstavah v Gorenjskem muzeju, Pokrajinskem muzeju Brežice in v Zgodovinskem arhivu Ljubljana ter v magistrski nalogi Zgodovina OŠ Cerknica od 1873 do 1987, v Zborniku znanstvenih in strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov *Sobivanje človeka in živali skozi čas*, na domači spletni strani in na profilu Slovenskega šolskega muzeja na Facebooku (akcije Nazaj v preteklost, 25 let starih učnih ur), v promocijskem videu muzeja, v strokovno-znanstveni reviji *Šolska kronika* in v javnih nastopih strokovnih delavcev v SŠM.

Novo arhivsko in dokumentarno gradivo

Kustos arhivske zbirke dr. Branko Šuštar je od več oseb prevzel podarjeno arhivsko gradivo, ki je vezano na njihovo izobraževanje. Novinarica Neva Železnik je muzeju predala šolske zvezke in šolsko dokumentacijo iz obdobja med letoma 1960 in 1970. To gradivo je shranjeno v dveh arhivskih škatlah v obsegu 0,2 tm.

Prevzeto je bilo tudi gradivo učiteljice Božene Jelenc, por. Zupan, roj. 1903, ki se nanaša na njeno izobraževanje in učiteljsko delo. Gradivo je v obsegu 0,1 tm shranjeno v eni arhivski škatli. Prevzeto je bilo gradivo A. Turšič, ki je nastalo na OŠ Polhov Gradec okoli 1953 in na Srednji gradbeno delovodski šoli. Zajema predvsem zvezke in učne risbe ter je shranjeno v eni arhivski škatli (0,1 tm). Vsega skupaj je kustos arhivske zbirke prevzel raznovrstno arhivsko in drugo gradivo o zgodovini šolstva v obsegu 0,4 tm. Kustos dokumentalist Matic Intihar je 31. marca 2024 na Zavodu za varovanje kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS) prevzel podarjeno gradivo arheologa konservatorja Mitje Pergarja. Prevzeti so predmeti, knjige in šolska dokumentacija, ki jo je Pergar našel ob pregledu stare šole Št. Jurij pri Grosupljem (OŠ Louis Adamič Grosuplje, POŠ Podtabor). Arhivsko gradivo šolske dokumentacije obsega tri kartonske škatle. Prevzeto gradivo ima 219 popisnih enot, od tega 161 enot spada v arhiv šolske dokumentacije. Gradivo skupaj meri 6 tm. Med šolsko dokumentacijo so redovalnice, personalne mape osebja, tedniki šolskega dela, imeniki učencev, dnevniki, matični listi in spričevala. Kustos dr. Simon Malmenvall je popisal podarjeno gradivo šolskega upravitelja Ivana Šemrla (1868–1943) v obsegu 30 enot (spričevala, potrdila, prošnje ...) in gradivo srednješolskega profesorja Antona Krošla (1905–1945) v obsegu 212 enot (spričevala, potrdila, prošnje, fotografije idr.).

Arhivska zbirka. V sklopu prenove prostorov, ki so vezani na dohod iz zgornjega hodnika, je bil prenovljen tudi prostor v sobi št. 13, v katerem je bilo neurejeno in še nepopisano gradivo arhivske zbirke iz preteklih let. Kustos zbirke dr. Branku Šuštarju, ki je gradivo urejal že v prejšnjem letu, je do konca leta uspelo popisati le del tega gradiva. Kar je bilo popisane, je bilo tako kot predhodno leto prepeljana v depo na Lesno Brdo. Nepopisano gradivo je bilo zaradi gradbenih del pri obnovi prostorov najprej predstavljeno na hodnik, nato pa vrnjeno na prejšnje mesto. Kustos zbirke dr. Branko Šuštar, zgodovinar in umetnostni zgodovinar, muzejski svetnik in arhivski svetovalec, dolgoletni kustos Slovenskega šolskega muzeja (od 1. 1. 1988) ter nekdanji direktor muzeja (od 1. 5. 1998 do 30. 4. 2006), je z upokojitvijo 31. 12. 2024 zaključil redno delovno razmerje. Ukvarjal se je z različnimi področji muzejskega dela. Sodeloval je pri razvoju muzejske revije Šolska kronika. Med večja dela v obdobju njegovega vodenja muzeja sodi prenova muzejske knjižnice in čitalnice. Pripravil je več razstav in razstavnih katalogov ali sodeloval pri tem, pri različnih predavanjih in zbornikih, bil pa je tudi organizator 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev in muzejskih zbirk leta 2013 v Ljubljani. Vzdrževal je stike z več strokovnimi društvi, organizacijami in raziskovalci šolske preteklosti tako v Republiki Sloveniji kot tudi v tujini. Dejaven je bil zlasti pri organizaciji mednarodnih simpozijev šolskih muzejev in šolskozgodovinskih zbirk.

Dokumentacijska zbirka o zgodovini šolstva. Kustosinja dokumentacijske zbirke o zgodovini šolstva mag. Marjetka B. Debevec, muzejska svetnica,

vodja organizacijske enote Kustodiati (od 1. 4. 2023), je na področju dela v Dokumentacijski zbirki o zgodovini šolstva prevzemala dokumentarno gradivo šol. Za zbirko je vodila nadaljevanje urejanja in popisa drobnega tiska in druge dokumentacije šol (mentorstvo študentki Lei Klinar) in usklajevala odvoz gradiva v depo na Lesno Brdo (kustos Matic Intihar). Na Lesno Brdo je bilo odpeljanih 16 arhivskih škatel gradiva, od tega je bilo 7 arhivskih škatel gradiva OŠ Danile Kumar Ljubljana, ki ga je muzeju podarila učiteljica Jožica Rupar, 9 arhivskih škatel pa drobni tisk več vrtcev, osnovnih in srednjih šol ter univerze. Veliko raziskovalnega dela v dokumentacijski zbirki je vezanega na posredovanje informacij zunanjim uporabnikom o vprašanih iz zgodovine vzgoje in izobraževanja. Muzejska svetnica mag. M. Balkovec Debevec je gradivo dokumentacijske zbirke predstavljala na muzejskih predavanjih in delavnicah. Prevezla in popisala je 6 enot gradiva ge. Kasjak iz OŠ Lovrenc na Pohorju za mapo šole. Prevezemala in popisovala je tudi gradivo za druge muzejske zbirke. Za pedagoško knjižnico je posredovala knjižno gradivo iz Belokranjskega muzeja, iz podarjenega gradiva učitelja Ivana Šemrla pa je v zbirko tekstila prevzela učiteljski suknjič. V sodelovanju s konservatorko Petro Juvan in tehnikom Francijem Kadivcem so bili opravljeni osnovni postopki čiščenja. Suknjič se hrani v omari za tekstil v depolu Lesno Brdo. Kustosinja je sodelovala tudi pri konserviranju drugih predmetov (punčka iz celuloida, šolski izdelki iz papirja) in pri dogovorih za prevzem predmetov in gradiva (OŠ Št. Jurij pri Grosupljem). Prevezla je značke za odličen uspeh, ki so jih na Osnovni šoli Zvonka Runka (danes OŠ Spodnja Šiška) podeljevali v letih 1974–82. Značke so darilo Andreja Štolfa, posredovala pa jih je Petra Juvan. Prevezla je tudi tri šolske torbe, dve sta dar dr. Tanje Roženbergar, ena pa Alenke Pavlovec, in popisala dve spominski knjigi ter spremljajoče gradivo, kar je muzeju podaril dr. Tomaž Teropšič. Poleg navedenega je prevzela elektronsko gradivo OŠ Danile Kumar. V Radovljici se je 26. julija 2024 udeležila srečanja z g. Borisom Šetino, vnukom znanega učitelja Egidija Šetine iz Črnomlja, o katerem je objavila več prispevkov. Iz njegovega rodu je izšlo več učiteljev in učiteljic. G. Šetina hrani veliko šolskih fotografij, šolske zvezke in druge šolske dokumente. Avgusta 2024 je Sebastian Korenič Tratnik, ki se je predhodno pri mentorici mag. M. B. Debevec izpopolnjeval za muzejski strokovni izpit, izvedel montažo posnetkov iz intervjuja z Markom Račičem (1920–2022), učiteljem, legendarnim atletom in olimpijcem iz leta 2013. Intervju, ki ga je takrat vodila Marjetka Balkovec Debevec, snemal pa Marko Ljubič, je zdaj primeren tudi za javno predvajanje.

Evidentiranje in dokumentiranje muzejskih predmetov

Akcesija muzejskih predmetov. Kustosi so pri izvajanju osnovne muzejske dejavnosti dokumentirali predmete šolske dediščine po načelih akcesije in inventarizacije z vpisi podatkov in njihovo obdelavo v muzejskem programu Galis. V akcisijsko knjigo so bila vpisana in dokumentirana šolska spričevala, šolska dokumentacija, šolska oprema, učni pripomočki in učila, učbeniki, izdelki učencev in učiteljev, tekstilni izdelki, povezani s šolo, šolska priznanja, fotografije in razglednice. Kustos Anton Arko je v akcisijsko knjigo vpisal učbenike za

matematiko iz obdobja med obema vojnoma ter med drugo svetovno vojno. Te osnovnošolske učbenike so uporabljali v slovenskem prostoru tako v Kraljevini Jugoslaviji kot zunaj njenih meja. Kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec je v sistemu Galis v akcisijski knjigi dokumentirala predmete iz zbirke dokumentov in iz zbirke oblek in tekstila, prav tako pa tudi spominske knjige, priznanja in nagrade. Zanimivi sta spominski knjigi sester Rostohar iz Krškega iz obdobja pred letom 1945 z dodatno dokumentiranimi življenjskimi zgodbami. Nenavadni sta tudi znački oz. priznanji za odličen uspeh. Oba prejemnika imata enak priimek, četudi prvo priznanje izhaja iz okoli 1980, drugo pa iz 1919 in se je po dodatnem poizvedovanju ugotovilo, da prejemnika nista bila v sorodu. Kustos dokumentalist Matic Intihar je v akcisijsko knjigo dokumentiral predmete, ki jih muzej izposoja zainteresirani javnosti. Mednje sodijo replike katedra, šolskih klopi, stenska slika vladarja, nahrbtni oslički za sramotilne kazni in šolska tabla. Dokumentiral je več predmetov za zbirko ravnil in kotomero. Po velikosti in obliki je obdelal raznotera ravnila, trikotna ravnila, šablone, kotomere in drug tehnični pribor. V akcisijsko knjigo je vpisal tudi več vzorčnih primerov šolskih zvezkov iz tridesetih let 20. stoletja in primere tiskovin šolskih dokumentov, kot so periodična poročila, dopisni obrazci in statistični listi. Kustosinja Mateja Ribarič je v akcisijsko knjigo vpisala predmete šolske dediščine iz zbirke razglednic. Z razglednicami je dokumentirala dijakinje pri uršulinkah v Ljubljani, 50-letnico učiteljskega društva za celjski okraj leta 1920 in šole Loški Potok, Križe pri Trziču, Gostinski šolski center Izola, Srednja in visoka tehnična šola Ljubljana, Ljudska šola v Mirnu, Ljudska šola v Šiški, Ljudska šola Notranje Gorice, Sv. Jurij ob Ščavnici, Predvor pri Kranju, Kmetijska šola na Grmu, Mestna realka Idrija, Nemški ženski dijaški dom Ptuj in drugo. Kustos dr. Simon Malmenvall je v akcisijski knjigi dokumentiral dragocene in redko ohranjene šolske dokumente (spričevala, vabila na javne skušnje za osnovne šole in juventuse za gimnazije), ki spadajo med najstarejše šolsko gradivo v muzeju, saj nekateri dokumenti segajo v 18. stoletje, večina pa jih izvira iz prve polovice 19. stoletja.

Tabela: Število muzejskih predmetov, vpisanih v akcisijsko knjigo

Kustos/kustosinja	Načrt 2024	Realizacija 2024	Indeks R24/N24
Anton Arko, muzejski svetovalec	70	71	1,01
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	70	70	1,00
Matic Intihar, kustos	70	72	1,03
Dr. Simon Malmenvall, kustos	70	70	1,00
Mateja Ribarič, muzejska svetnica	70	70	1,00
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	70	0	0,00
Skupaj	420	353	0,84

Inventarizacija muzejskih predmetov. Kustosi so akcesijo in inventarizacijo muzejskih predmetov v muzejski sistem Galis izvedli, glede na izpolnjevanje osnovnih in posebnih nalog med letom. Akcesijski in inventarni vpisi v sistem so se navezovali na zbirke, za katere je kot skrbnik odgovoren zadevni kustos. Muzejski svetovalec Anton Arko je občutno presegel načrtovano inventarizacijo osnovnošolskih učbenikov za matematiko, ki so izšli med letoma 1921 in 1944. Večinoma so dobro ohranjeni, nekaj pa jih je tudi v odličnem stanju, ker najbrž še niso bili uporabljeni. Muzejska svetnica mag. Marjetka Balkovec Debevec je presegla načrt inventarizacije predmetov iz zbirke oblek in tekstila ter predmetov iz zbirke šolske dokumentacije, med katerimi je treba posebej omeniti vpise šolskih testov in maturitetnih izpitnih pol (predpreizkus) ter vabil na maturantski ples, ki bodo v letu 2025 uporabljeni za razstavo Matura 30 let. Kustos Matic Intihar je inventariziral harmonij, ki je v ogledni učilnici del stalne muzejske postavitve, dopolnil je zbirki igrač in stenskih učnih slik, skoraj v celoti je inventariziral staro šolsko opremo, ki jo je muzeju podarila POŠ Temenica (OŠ Ferda Vesela Šentvid pri Stični), zbirko učil za zemljepis pa je dopolnil tudi mogočen relief Slovenije, ki ga je podarila Srednja šola za gostinstvo in turizem Ljubljana. Kustos dr. Simon Malmenvall je v sistemu Galis inventariziral starejše šolske dokumente, ki jih je predhodno pretežno obdelal v akcesiji. Muzejska svetnica Mateja Ribarič je tako kot kustos Malmenvall inventarizirala 70 predmetov šolske dediščine. Inventarizirani predmeti spadajo v muzejsko zbirko razglednic, kjer so vpisane pod dokumentarnimi oznakami od ZR-704 do ZR-773. Na slikovnem gradivu so prepoznani motivi uršulinskih šol za vzgojo in izobraževanje deklet, motivi osnovnošolskih stavb v več krajih po Sloveniji, srednješolskih centrov v Izoli in Ljubljani, motivi zaznamovanja obletnic delovanja učiteljskih društev, motivi zgodovinsko pomembne kmetijske šole na Grmu in Mestne realke Idrija, motivi iz nemškega ženskega dijaškega doma na Ptujju pred 1. svetovno vojno ter motivi bolj znanih slovenskih pesnikov in pisateljev (Primoža Trubarja, Ivana Tavčarja, Antona Aškercarja in Simona Gregorčiča). Muzejskemu svetniku dr. Branku Šuštarju v zadnjem letu delovanja v muzeju pred upokojitvijo ni uspelo izpolniti načrtovanih vpisov in obdelave predmetov za akcesijo in inventarizacijo v sistemu Galis.

Tabela: Število inventariziranih muzejskih predmetov

Kustos/kustosinja	Načrt 2024	Realizacija 2024	indeks R24/N24
Anton Arko, muzejski svetovalec	60	71	1,18
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	60	70	1,16
Matic Intihar, kustos	60	60	1,00
Dr. Simon Malmenvall, kustos	60	70	1,16
Mateja Ribarič, muzejska svetnica	60	70	1,16
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	60	0	0,00
Skupaj	360	341	0,95

Digitalizacija muzejskih predmetov in gradiva

Digitalizacijo muzejskih predmetov in gradiva o zgodovini šolstva in vzgoje je izvedel zunanji sodelavec Marjan Javoršek, ki je v procesu digitalizacije opravil 4110 skenov. Realizacija je bila večja od načrta za tekoče leto (10 %) in od realizacije predhodnega leta (22 %). Digitalizirano je bilo zelo raznovrstno gradivo s področja zgodovine šolstva iz različnih časovnih obdobj. Med njimi prednjačijo kronike meščanskih šol, juventusi oz. letna poročila gimnazij pred letom 1848, brošure, stare čitanke iz obdobja totalitarizmov, učni načrti iz 20. stoletja, fotografije šolskih stavb iz 20. stoletja ter spričevala iz obdobja Kraljevine Jugoslavije. Digitalizirano muzejsko gradivo in muzejski predmeti so v celoti dosegljivi strokovnim delavcem muzeja na muzejskem strežniku na naslovu SŠM odprto in tako dostopni tudi uporabnikom. V letu 2024 se je nadaljevalo načrtno digitaliziranje tudi v muzejski fototeki. Mateja Ribarič je digitalizirala 105 starih razglednic. Digitalizirala je tudi 139 fotografij, ki obsegajo fotografske posnetke Tehniške šole Ljubljana med letoma 1967 in 1971, slike mature iz leta 1971 ter obletnic mature iz let 2001, 2018 in 2024, ki jih je zbiralec Stanislav Kocjan podaril muzeju. V fototeki je bilo vsega skupaj narejenih 349 skenov. Digitaliziranih je bilo tudi 8 črno-belih filmov foto krožka OŠ Črnomelj. To digitaliziranje obsega razvijanje in skeniranje filma pri foto ateljeju Foto Kurent Ljubljana, uporabljivo pa je za dokumentacijo in objavlanje na profilu muzeja na Facebooku, za slikovno predlogo oz. dopolnitev za predavanja in predstavitev ter za objavo člankov. Na digitaliziranih filmih so posneti nastop pevskih zborov, praznovanje 8. marca in dneva mladosti, potovanje kurirčkove pošte, sprejem cicibanov med pionirje in proslava ob dnevu republike 29. novembru. Kustosinja je skenirala tudi drugo slikovno gradivo, ki je bilo potrebno za izvajanje muzejskih nalog na stalni razstavi, promocijo delovanja muzeja ali objave muzejskih sodelavcev v strokovni literaturi in drugod.

Evidentiranje in dokumentiranje knjižničnega gradiva

Vpis novih knjižnih enot v Cobiss. Vpise v sistem Cobiss je opravila bibliotekarka Ana Marini, ki je nadomeščala bibliotekarko Polono Koželj med porodniško odsotnostjo. Opravila je 1349 vnosov novih knjižnih enot, kar je 186 % več kot v letu poprej, ko pa delovno mesto bibliotekarke med letom ni bilo ves čas zasedeno. Pri tem moramo vzeti v obzir tudi dejstvo, da je bibliotekarka Ana Marini skrbela izključno za vpis tekočega knjižnega gradiva v sistem Cobiss. Vnosi zajemajo tako na novo izdane kot na novo pridobljene starejše knjige s področja zgodovine vzgoje in izobraževanja ter splošne in lokalne zgodovine.

Vpis starega fonda v Cobiss. Knjižnično gradivo iz starega fonda je v Cobiss tako kot vrsto zadnjih let vnašala upokojena višja knjižničarka Darja Tavčar. Glede na razpoložljiva finančna sredstva, je enote starega knjižnega fonda vpisovala v enakomernem tempu in obsegu čez celo leto. Vpisala je 2295 monografskih in 155 serijskih publikacij. Pri svojem delu je večkrat naletela na različne

izzive, saj je antikvarno gradivo, ki ga je obdelala v letu 2024, tiskano v različnih črkopisih. Poleg gotice (nemški tiski) je veliko gradiva tiskanega v bohoričici (staroslovenski tiski), nekaj vpisanih knjižnih enot ruske in srbske provenience je tiskanih tudi v cirilici. Največji izziv v letu 2024 pa je predstavljal vpis šolskih knjig v madžarščini. Obdelava knjižnega gradiva in vpis knjižnih enot v Cobiss iz starega knjižnega fonda je potekal v kronološkem zaporedju od začetja proti začetku knjižničnega fonda.

Iskanje SSMULJ v Cobiss+. V preteklem letu je bilo 4062 iskanj v bazi SSMULJ v Cobiss+. Število izvedenih iskanj v Cobiss+ za bazo SSMULJ se je v primerjavi s preteklim letom povečalo za 92, kar predstavlja 2,3% povečanje.

Hranjenje in varovanje ter konservatorsko-restavratorski posegi

Naloge konservatorsko-restavratorske službe, ki skrbi za hrambo in varovanje muzejskih predmetov ter izvaja konservatorsko-restavratorske posege, sta opravljala konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec, ki je bil velik del leta bolniško odsoten, in konservator-restavrator Petra Juvan, predvsem za potrebe Muzeja športa. V poletnih mesecih je pri delu službe pri projektu Delo s konservatorsko-restavratorskimi smernicami v Slovenskem šolskem muzeju pomagala zunanja sodelavka konservatorica Sara Štorgel. Delo ja zajemalo praktično svetovanje kustosom pri delu v zbirkah predmetov in predvsem urejanje ter konserviranje papirnatega gradiva v knjižnem depozitu.

Pregledi muzejskih predmetov. Poleg osnovne zaščite predmetov zaradi selitve je bilo v preventivni skrbi za varovanje in ustrezno hranjenje šolske dediščine posebej skrbno pregledanih in pred transportom zaščitene 32 predmetov iz zbirke Zavoda IRIS za razstavo v Tiflološkem muzeju v Zagrebu. Posebej je bila pregledana, identificirana in fotodokumentirana celulojdna punčka za udeležbo na mednarodnem simpoziju PLASTIK FANTASTIK: Plastični materiali v muzejskih zbirkah, ki je bilo 22. aprila 2024 v Moderni galeriji.

Konservatorsko-restavratorski posegi. Konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec je opravil dva večja sklopa konservatorsko-restavratorskih posegov, ki so zajemali konserviranje in restavriranje slik na platnu (portreti Valentina Vodnika, Andreja Praprotnika, Lovra Sušnika, dečka s tablico) ter konserviranje pianina v muzejski čitalnici.

Izdelava zaščitnih elementov in maket. Za ustrezno varovanje in hranjenje muzejskih predmetov je bilo po meri izdelanih ali kupljenih 16 zaščitnih škatel za trajno hrambo dragocenih muzejskih predmetov. Za knjige in drugo knjižno gradivo je bilo posebej izdelanih 12 zaščitnih ovojev in 8 držal in opornikov proti upogibanju. V večjem obsegu je muzej za spravilo urejenega in popisane gradiva ter muzejskih predmetov kupil arhivske škatle in med njimi za posebej občutljivo in dragoceno starejše gradivo tudi brez kislinške škatle.

Depoji in hranjenje muzejskih predmetov. Muzejski predmeti Slovenskega šolskega muzeja so bili v letu 2024 shranjeni v depojskih prostorih v matični stavbi na Plečnikovem trgu št. 1 (dragoceno slikovno in papirnatost/knjižno gradi-

vo), v depoju na Lesnem Brdu pri Drenovem Griču (druga ustrezna lokacija za hrambo predmetov/gradiva), v depoju bivše BPT v Tržiču (večji in manj občutljivi muzejski predmeti in šolska oprema), v knjižnem skladišču v Slovanski knjižnici (učila) in v depoju v uršulinskem samostanu (občutljivo gradivo razstavne zbirke). Tako zaradi neustreznih razmer za hranjenje v depoju v Tržiču kakor tudi zaradi prostorske stiske v matičnih prostorih in v sosednjem uršulinskem samostanu se je med letom nadaljevala selitev predmetov v depo na Lesno Brdo, kjer so bili septembra najeti dodatni prostori za sprejem, izposojno in obdelavo muzejskih predmetov, decembra pa za njihovo hrambo. Najemna površina depojev se je v Tržiču zmanjšala, na Lesnem Brdu pa povečala. V depojih v Tržiču in na Lesnem Brdu se muzejski predmeti iz šolskega in športnega dela muzeja hranijo v sosednjih prostorih in v istih klimatskih razmerah, vendar so prostorsko ločeni s predelnimi stenami in dohodi. V depojih v Tržiču in na Lesnem Brdu se je z uporabo dataloggerjev Telehum neprekinjeno spremljalo spreminjanje klime. Beležili in obdelovali so se podatki o temperaturi in relativni vlažnosti zraka. Z analognimi merilniki se je klima spremljala tudi v preostalih depojih muzeja, kjer so preventivno nameščene tudi vabe za škodljivce. V depoju v Tržiču je potekala detekcija škodljivcev (tekstilnih moljev in lesnih insektov), v depoju na Lesnem Brdu pa detekcija glodalcev z namestitvijo pasti. V drugi polovici leta je bila v depoju na Lesnem Brdu izvedena tudi detekcija lesnih insektov, s katero je bila ugotovljena prisotnost insekta *Molorchus minor*, ki je redek kozliček, doma v starih vejah in koreninah. V depoju so bile zato nameščene posebne vabe za tovrstne škodljivce. Med letom, posebej ob selitvi predmetov so v depojih potekala urejevalna dela, pri katerih je bil dejaven zlasti kustos dokumentalist Matic Intihar, ki je izdelal tudi načrt ureditve depoja na Lesnem Brdu, kjer je od jeseni leta 2024 večkrat na teden začel opravljati tudi svoje redne delovne naloge. Aprila 2024 je depo na Lesnem Brdu obiskala konservatorica Lucija Planinc, vodja Centra za konserviranje in restavriranje arhivskega gradiva pri Arhivu RS, ki je svetovala ustrezno hrambo papirnega gradiva.

Prisotnost muzeja v javnosti

Muzejski tiski

Muzej je v letu 2024 izdal vse načrtovane vsakoletne publikacije (revija Šolska kronika v dveh zvezkih, brošura Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja v šolskem letu 2024/2025 in muzejski koledar za leto 2025). V dopolnitev stalne razstave *Šola je zakon* so bili izdani: Vodnik po stalni razstavi, delovni zvezek za učence 2. triade OŠ, Vodič za vodiče, informacije o stalni razstavi, zapisane v lahkem branju, angleška mala beležka, dopolnjena izdaja beležke po stalni razstavi v slovenskem jeziku, pobarvanka s podobami vsakdanjega življenja skozi zgodovino, promocijski šolski zvezki v slovenščini ter promocijski šolski zvezek v angleščini. Vsebinsko ter oblikovno je bil zasnovan tudi delovni zvezek za 3. triado osnovne šole. Tolikšne letne produkcije tiskov muzej v zgodovini delovanja še ni imel.

Publikacije Slovenskega šolskega muzeja 2024

1. Zapiski mladega kustosa. Delovni zvezek za učence 2. triade OŠ, št. 161
2. Vodič za vodiče. Interno gradivo za oblikovanje vodstva po stalni razstavi, št. 162
3. Šola je zakon: informacije o stalni razstavi Slovenskega šolskega muzeja, napisane v lahkem branju, št. 163
4. Znanstveni simpozij ob 250-letnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije: knjižica izvodov, št. 164
5. 250 let obveznega šolstva na Slovenskem, razstavni katalog, št. 165
6. School rules! With a little note after the permanent exhibition, št. 166
7. Pedagoški programi v šolskem letu 2024/2025, brošura št. 167
8. Šola je zakon: Izobraževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas, pobarvanka s podobami vsakdanjega življenja skozi zgodovino, št. 168
9. Šola je zakon: Izobraževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas, Vodnik po stalni razstavi Slovenskega šolskega muzeja, št. 169
10. Koledar SŠM 2025: 250 let obveznega šolstva na Slovenskem, št. 170
11. Šola je zakon! Z malo beležko po stalni razstavi, 2. dopolnjena izdaja, št. 171
12. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 1/2024, 33, str. 1–204
13. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 2–3/2024, 33, str. 205–508

Ponatisi publikacij z dopolnitvami in prevodi

14. Lepopisne vaje, 1. ponatis, št. 104
15. Promocijski šolski zvezek v angleščini: Sovica Zofi
16. Promocijski šolski zvezki z dodano vsebinsko zgodbo: Sovica Zofi, Marija Terezija, Vitez, Tablica, blokec Sovica Zofi

Priprava in izid vsakoletnih publikacij

Šolska kronika. Prvi zvezek je tematsko obarvan in se navezuje na 250. obletnico izida Splošnega šolskega reda Marije Terezije. Prinaša prevod Splošnega šolskega reda v sodobno slovenščino, poročilo o dogodkih, vezanih na počastitev 250. obletnice, in 7 znanstvenih prispevkov, ki osvetlujejo Splošni šolski red z različnih vidikov. Drugi zvezek je redna številka in prinaša 10 znanstvenih prispevkov, ki se dotikajo različnih tem šolske preteklosti, med njimi štirje na temo šolstva iz časa Avstrijskega cesarstva, štirje iz prve polovice 20. stoletja, eden iz druge polovice, pri čemer se dotika šolstva na Hrvaškem in je napisan v angleškem jeziku, ter en prispevek na temo pisanja kronike šole. Revija vsebuje tudi 4 jubilejne zapise znanih šolnikov, en nekrolog, poročilo o delu muzeja v preteklem letu in 6 zapisov v rubriki poročila in ocene. Med avtorji znanstvenih prispevkov so tudi zaposleni iz muzeja: mag. Marjetka Balkovec Debevec, Matic Intihar, Kla-

ra Marija Keršič, dr. Simon Malmenvall, mag. Stane Okoliš in dr. Branko Šuštar. Urednik Anton Arko ter člana uredništva dr. Simon Malmenvall in Ksenija Guzej so nadaljevali prizadevanja za vključevanje Šolske kronike v ugledne mednarodne bibliografske baze.

Koledar Slovenskega šolskega muzeja. Koledar muzeja za leto 2025 je vsebinsko vezan na dogodke ob 250. obletnici izida Splošnega šolskega reda Marije Terezije leta 1774. Pripravila sta ga Anton Arko in dr. Simon Malmenvall. Prvi je izbral slikovno gradivo in koledar uredil, drugi pa je pripravil spremna besedila k slikovnemu gradivu. Zunanji sodelavec Marjan Javoršek je pripravil vsebinski del koledarja s podrobnimi podatki (krstni zavetniki, posebni dnevi, dela prosti dnevi, šolske počitnice, stari pregovori in reki), oblikovalec Matjaž Kavar pa je postavil vsebinski in slikovni ter primerno umestil setveni del.

Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja v šolskem letu 2024/2025. Brošuro je uredila Mateja Pušnik. Napisala je uvodno besedilo, zbrala vtise učiteljev o posameznih učnih urah, ki so bili dodani v brošuro, izbrala fotografsko gradivo in v sodelovanju z oblikovalcem Matjažem Kavarjem uredila besedila. Ta je brošuro oblikoval na podlagi predloge oblikovalke Irene Gubanc iz prejšnjih let, ki je pripravila tudi novo naslovnico. Brošura je bila avgusta 2024 pripravljena za objavo na spletu, septembra pa natisnjena v 300 izvodih.

Promocijske prireditve

Muzej se redno udeležuje promocijskih prireditev, ki so za obiskovalce brezplačne, množično dostopne in promovirajo vzgojno-izobraževalno ter kulturno dejavnost. S svojimi pedagoško-andragoški programi jih metodološko, didaktično in vsebinsko dopolnjuje. Ob učnih urah so bile prikladne delavnice, ki so bile vsebinsko vezane na obravnavane dogodke. Muzej je v letu 2024 sodeloval na štirih dogodkih. Vodja pedagoško-andragoških programov Mateja Pušnik je marca nastopila na Kulturnem bazarju na okrogli mizi z naslovom Trajnostni, dostopni in povezovalni muzej, ki je bila namenjena predvsem vzgojiteljem in učiteljem. Muzej je 30. maja 2024 sodeloval na 18. festivalu Igraj se z mano, ki sta ga organizirala Center Janeza Levca Ljubljana ter Društvo za kulturno inkluzijo. Obiskovalci so na muzejski stojnici izdelovali knjižna kazala v obliki sove ter se igrali spomin na temo šolstva. 1. junija 2024 je muzej sodeloval na 15. Znanstivalu, ki poteka v organizaciji Hiše eksperimentov. Na Vrtu eksperimentov na Stritarjevi ulici v Ljubljani so obiskovalci na stojnici Slovenskega šolskega muzeja spoznali vrsto najrazličnejših pripomočkov za pisanje iz starih časov in ugotavljali, zakaj rimski učenec domače naloge ni smel pozabiti na soncu. Septembra se je muzej vključil tudi v projekt Evropska noč raziskovalcev ter v okviru Festivala Antika; 27. septembra so izvedli učno uro Antična Emona. Pikeinega festivala v Velenju se muzej v letu 2024 zaradi slabega obiska v predhodnem letu ni udeležil.

PRIREDITEV	Dejavnosti	Datum	Izv.	Udel.
1. Kulturni bazar, Ljubljana	Sodelovanje na okrogli mizi Trajnostni, dostopni in povezovalni muzej	20. 3.	1	40
2. Igraj se z mano, Ljubljana	Delavnice: Športnovzgojni karton, Igra spomin in Šolski izlet	29.–30. 5.	2	112
3. Znanstival, Ljubljana	Delavnica: Pisanje z lesenim peresom in nevidnim črnilom	1. 6.	1	549
4. Festival Antika, Ljubljana	Evropska noč raziskovalcev: Učna ura v antični Emoni	27. 9.	3	78
SKUPAJ		2024	7	779

Dogodki na domači spletni strani muzeja

Skrb za objave dogodkov na domači spletni strani je v letu 2024 prevzela Andreja Cigale na delovnem mestu strokovni sodelavec za stike z javnostjo. Čez celo leto je prvič delovala nova spletna stran, ki je bila glede na dogodke ves čas aktualna in je izpostavljenе teme, novice in sporočila pa predstavljala tako v slovenskem kot tudi v angleškem jeziku. Na novo je bila zasnovana ter kreirana stran za učitelje Pedagoški programi v šolskem letu 2024/2025 ter stran za izobraževanje učiteljev Programi Katis. Za zaznamovanje posebne celoletne teme 250 let od izida Splošnega šolskega reda Marije Terezije je bila ustvarjena nova podstran, ki je vsebinsko in organizacijsko predstavila tematiko, dogodke ter medijske objave. Ker se je muzej v letu 2024 povezal z Državnim zborom, je bila kreirana podstran Tematska vodstva, Zakonodajna ureditev šolstva. Na spletno stran je bila dodatno umeščena občasna razstava Šola je prvo, kar potrebujejo, koledar za leto 2025 ter voščilo v skladu z oblikovno podobo muzeja. V rubriki Novice in dogodki je bilo v letu 2024 v slovenskem in angleškem jeziku objavljenih skupno 83 novic. Posodobljen ter s pravno službo usklajen je bil tudi obrazec Varstvo osebnih podatkov. Nova domača spletna stran Slovenskega šolskega muzeja je na domeni www.solskimuzej.si.

Promocija z objavami na družbenih omrežjih ter v medijih

Načrtna promocija v javnosti ter prepoznavnost dveh blagovnih znamk, to sta Slovenski šolski muzej ter stalna razstava *Šola je zakon!*, je potekala z objavami na družbenih omrežjih Facebook in Instagram. Vsebinsko bogate objave so bile oblikovno pripravljene v skladu s celotno grafično podobo muzeja. V letu 2024 je bilo narejenih 250 objav na Facebooku in 138 objav na Instagramu. Muzej je spremljal medijske objave tudi prek podjetja Kliping. Priprava vsebinsko bogatih zgodb z ustrezno aktualizacijo, načrtno objavlanje pripravljenih vsebin za različne skupine ciljne javnosti ter uspešno sodelovanje z novinarji so obrodili sadove predvsem decembra. V obdobju od maja do decembra 2024 je bilo zabeleženih 169 medijskih objav. Muzej se je pred letom 2024 pogosto pojavljal v medijih, vendar ne v tolikšnem obsegu kot v letu 2024.

Filmska predstavitev muzeja

O Slovenskem šolskem muzeju je bil v letu 2024 posnet predstavitveni videofilm. Do konca leta je bil pripravljen za postavitev na spletno stran muzeja. Izdelan je bil za večjo promocijo in prepoznavnost muzeja, njegovih mnogovrstnih dejavnosti in poslanstva. Projekt izdelave videofilma sta vodili Andreja Cigale in Mateja Ribarič, pri pripravi scenarija in pri korekturah posnetka pa so dejavno sodelovali kustosi in strokovni sodelavci. Na podlagi dobrih referenc je bila izbrana Videoprodukcija, Jure Vizjak, s. p. (produkcijski studio Invida), ki je prevzela izdelavo filma v celoti. Zajemala je pripravo scenarija po predlogi, režijo filma in snemanje. Filmsko ekipo so sestavljale štiri osebe: režiser Jernej Žmitek, producentka Maja Zupanc in snemalca Mitja Mlakar ter Christian Fluher. Skupaj s producentko, režiserjem in sodelavci muzeja je bil na več sestankih usklajen podroben scenarij videofilma. Pri njegovi izdelavi je sodelovala tudi oblikovalka Irena Gubanc, ki je avtorica logotipa muzeja in muzejske sovice, glavnega lika stalne razstave. Pripravila je material za oblikovno podporo videofilmu (risbe, napise, muzejsko sovico, muzejske junake in logotip muzeja), kar je produkcijski studio Invida uporabil za izdelavo videofilma ter animacijo muzejske sovice. Snemalni dan je bil med jesenskimi počitnicami 28. oktobra 2024 od 7. ure zjutraj do 19.30 zvečer v muzeju, ki je bil takrat za obiskovalce zaprt. Pri snemanju je sodelovalo 5 animatorjev učnih ur, 10 otrok v vlogi učencev učne ure, gospodične učiteljice, obiskovalci muzeja in knjižničarke. Vezno besedilo v videofilmu pripoveduje narator Boštjan Gorenc. V angleščino je besedilo prevedla prevajalka Alenka Ropret, za montažo angleških podnapisov na videofilm pa je poskrbel produkcijski studio Invida. Oblikovalski studio Kofein je pripravil novo podstran za prikaz videofilma na spletni strani Slovenskega šolskega muzeja ter umestitev in popravek zaledja spletne strani.

Izvedba skupnih projektov s šolami zunaj muzeja **Pedagoški projekti**

1. *Učne ure Nedeljske šole in lepega vedenja na OŠ Cerklje ob Krki.* Muzej je 5. aprila 2024 gostoval na OŠ Cerklje ob Krki ob praznovanju 170 let šolstva v kraju. Gostovanje sta organizirala kustosinja Mateja Pušnik na delovnem mestu organizator in koordinator kulturnih programov in kustos dokumentalist Matic Intihar s pomočjo izvajalcev učnih ur Lovrenca Bajta, ki je izvedel 3 učne ure Nedeljska šola, in Lee Klinar, ki je imela 3 učne ure Lepo vedenje. Učnih ur so se udeležili učenci od 1. do 9. razreda, skupaj 217 udeležencev.
2. *Učne ure Nedeljska šola v OŠ Kuzma.* V Tednu otroka je OŠ Kuzma pripravila pester program pod naslovom Otroci, nepopolni list in za zaključek 11. 10. 2024 k sodelovanju povabila tudi Slovenski šolski muzej. Gostovanje na njihovi šoli je organizirala Mateja Pušnik, za izvedbo pa je poskrbel Matic Intihar v sodelovanju z zunanjim sodelavcem oz. izvajalcem učnih ur Gregorjem Gartnerjem, ki je opravil 3 učne ure Nedeljska šola. Učnih ur se je udeležilo 144 udeležencev.

3. *Izvedbe starih učnih ur za osnovne šole iz Zasavja v prostorih muzejske zbirke v Hrastniku.* V projektu z Zasavskim muzejem Trbovlje je bilo v prostorih muzejske zbirke v Hrastniku izvedenih 20 učnih ur Lepopisa, ki se jih je udeležilo 461 učencev. Učnih ur so se udeležili učenci iz bližnjih osnovnih šol: OŠ Ivana Skvarče, OŠ Ivana Cankarja Trbovlje, OŠ Laško, OŠ Tončke Čeč, OŠ Toneta Okrogarja Zagorje ob Savi, OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik. Učne ure sta izvajali zunanji sodelavki Urša Volk in Lea Klinar.
4. *Kultura je odraz najboljšega v družbi.* Skupni projekt s šolami pri Komisiji za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Projekt je zasnovan kot tekmovanje med zgodovinskimi krožki, ki jih na posameznih osnovnih šolah vodijo mentorji. V šolskem letu 2023/2024 se je sprva v projekt pod razpisanim naslovom raziskovalne teme *Kultura je odraz najboljšega v družbi* vključilo 28 šol iz vse Slovenije. Mladi raziskovalci zgodovine so pod vodstvom mentorjev izdelali 24 raziskovalnih nalog z videoposnetki in jih predložili komisiji v pregled in oceno. Pri ocenjevanju nalog so iz Slovenskega šolskega muzeja sodelovali: Anton Arko, Mateja Ribarič, dr. Branko Šuštar in mag. Marjetka Balkovec Debevec, ki je tudi predsednica Komisije. Poleg pregledovanja in ocenjevanja raziskovalnih nalog so se udeleževali sej komisije in dejavno nastopili na 55. državnem srečanju mladih raziskovalcev zgodovine v Vitanju 29. maja 2024.
5. *Sobivanje človeka in živali skozi čas.* Seminar za mentorje zgodovinskih krožkov v šolskem letu 2024/2025 pri Komisiji za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije je bil 23. oktobra 2024 v Viteški dvorani Muzeja sodobne in novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani. Glavno težo priprave in izvedbe seminarja sta nosili mag. Marjetka Balkovec Debevec, predsednica, in Mateja Ribarič, podpredsednica komisije. Kot glavni urednici zbornika za mentorje zgodovinskih krožkov sta urejali korespondenco z vabljenimi avtorji člankov in recenzenti ter urejali članke, opravljali korekture in pripravili publikacijo za tisk v navezi s tehničnima urednicama, strokovnima sodelavkama ZPMS, Nino Uratarič Malnar in Iris Furlan. Kustosinji sta imeli uvodni predavanji. Seminar je vodila in moderirala predsednica komisije mag. Marjetka Balkovec Debevec. Strokovna sodelavka za odnose z javnostjo Andreja Cigale je kratke prispevke o seminarju objavila na spletni strani in družbenih omrežjih SŠM. Zbornik, fotografije in video posnetek seminarja so dostopni na spletni strani ZPMS. Zveza zgodovinskih društev Slovenije je na slovesnosti v Slovenski matici 11. 12. 2024 podelila javno zahvalo Zvezi prijateljev mladine Slovenije za dolgoletno podporo raziskovalni dejavnosti mladih zgodovinarjev na osnovnih šolah, ki že od leta 1969 poteka v okviru programa Mladi raziskovalci zgodovine oz. Komisije za delo zgodovinskih krožkov, v kateri deluje več zaposlenih iz Slovenskega šolskega muzeja.
6. *Izobraževanje učiteljev v projektu Učilnica v naravi.* Program usposabljanja Učilnica v naravi je bil v šolskih letih 2023/2024 in 2024/2025 v organizaciji

Zavoda Petida spet uvrščen v katalog programov Katis na MVI. V programu, ki je namenjen nadaljnjemu izobraževanju in strokovnemu usposabljanju učiteljev osnovnih in srednjih šol ter vzgojiteljev v vrtcih, je nastopala tudi kustosinja Mateja Ribarič. Predstavila je zgodovino šolskih vrtov in projekte, ki jih je muzej pripravil v preteklih letih ob razstavi Učilnica v naravi včeraj, danes, jutri. Vodila je pogovor o šolskih vrtovih jutri, predstavila novo stalno razstavo *Šola je zakon!* in pedagoške programe. Štiri srečanja so potekala v Slovenskem šolskem muzeju, ki se jih je udeležilo po 22 in 20 učiteljev in vzgojiteljev iz vseh delov Slovenije. Pri organizaciji so pomagali sodelavci muzeja. Projekt Učilnice v naravi je 15. maja 2024 potekal tudi v vrtcu v Dobrli vasi na avstrijskem Koroškem, kjer je kustosinja Mateja Ribarič predstavila Slovenski šolski muzej in predavala o zgodovini šolskih vrtov na Slovenskem.

7. *Podružnična šola in kraj z roko v roki*. Dvaindvajseti strokovni posvet Društva učiteljev podružničnih šol Slovenije je potekal na POŠ Adlešiči od 19. do 20. aprila 2024. Vodstvo društva po tradiciji na posvet povabi tudi predstavnika Slovenskega šolskega muzeja, ki z društvom že vrsto let vzdržuje tesne stike. Posveta v Gribljah v Beli krajini se je udeležila kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec, ki je imela predavanje z naslovom *Praznični dnevi povezujejo šolo in kraj*.
8. *Učilnica v naravi: šolski vrt včeraj, danes, jutri*. Predavanje v Slovenskem šolskem muzeju, ki ga je 5. novembra 2024 imela kustosinja Mateja Ribarič za mentorje pilotnih osnovnih šol v Ljubljani, predstavnike Mestne občine Ljubljana in predstavnika programa Ekošola v okviru projekta CoFarm4Cities.
9. *Učni načrti in etnološke ter kulturno-antropološke vsebine*. Pogovorni večer etnološke in kulturno-antropološke vsebine v učnih načrtih na različnih ravneh izobraževalnega sistema v Sloveniji je potekal 21. novembra 2024 na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Na povabilo organizatorja je mag. Marjetka Balkovec Debevec pripravila pregled etnoloških tem v šolah po obdobjih in aktivno sodelovala v pogovoru.

Publicistični projekti

1. *Sobivanje človeka in živali skozi čas – zbornik znanstvenih in strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov*. Ljubljana : Zveza prijateljev mladine Slovenije, Komisija za delo zgodovinskih krožkov, 2024. Glavni urednici zbornika in avtorici uvodnega članka sta mag. Marjetka Balkovec Debevec in Mateja Ribarič. [COBISS.SI-ID 209208323]
2. *Praznični dnevi povezujejo šolo in kraj*. Objava članka mag. Marjetke Balkovec Debevec v zborniku *Podružnična šola in kraj z roko v roki* (ur. Marjetka Žunič), str. 15–20, ki ga je izdalo Društvo učiteljev podružničnih šol ob 22. strokovnem posvetu aprila 2024 v Gribljah in Adlešičih v Beli krajini.

Razstavni projekti

Sodelovanje muzeja s šolami v razstavnih projektih se v prvi vrsti navezuje na izposoja muzejskih predmetov in replik predmetov ter svetovanje pri izbiri predmetov in postavitvi razstav. Pogosto se je tako sodelovanje s šolami razvilo tudi v izpeljavo pedagoškega programa ob razstavah.

1. *OŠ Koroška Bela - Jesenice*, 16. januarja 2014. Izposoja muzejskih predmetov (šolske tablice, kovinska peresa) za snemanje filma ob 120. obletnici šole.
2. *OŠ J. Hudalesa Jurovski Dol*, 8. marca 2014. Praznovanje 250. obletnice šolstva v Jurovskem Dolu. Izposoja muzejskih predmetov: leseni šolski torbi, šolska tabla, kateder, šolske klopi, stare šolske tablice, čitanke, slika cesarja Franca Jožefa, učne slike in velik stenski zemljevid Avstro-Ogrske. Šola je pripravila lasten scenarij, po katerem so uprizorili tudi staro učno uro. O prireditvi so veliko pisali tudi v lokalnih glasilih.
3. *OŠ Brezovica pri Ljubljani*, 19. marca 2024. Dogodek ob 170. obletnici šole v kraju. Izposoja predmetov: obleka za učitelja, obleka za učiteljico, temna srajca ter čevlji, halje za otroke, fantovski brezrokavniki, stare šolske tablice, pionirske rutice in kapice, podoba osla za na hrbet, slika cesarja Franca Jožefa, lesena torbica, učna slika in črka G.
4. *Pedagoška fakulteta Ljubljana*, 22. marca 2024. Izposoja predmetov: dekliški predpasniki in fantovski brezrokavniki za otroško delavnico o življenju nekoč in danes.
5. *OŠ Preserje*, 8. novembra 2024. Praznovanje 170. obletnice organiziranega šolstva v Preserju. V šoli sami so pripravili scenarij dogodka in uprizorili tudi staro učno uro. V muzeju so si izposodili: šolsko klop dvosed, kateder, tablo, stojalo za tablo, stare šolske tablice, stenski zemljevid Dravske banovine, oblačila za učence (dečke in deklice), šiba za učiteljico, oblačilo za učiteljico. O dogodku so veliko poročali v lokalnih medijih.

Izvedba skupnih projektov z drugimi organizacijami zunaj muzeja Pedagoški projekti

1. *Podelitev Valvasorjevih odličij 2024*. Od objave razpisa do osrednje slovesnosti podelitve Valvasorjevih odličij (od 6. januarja do 21. maja) je potekalo aktivno delo Komisije za Valvasorjeva odličja, ki ji predseduje mag. Marjetka Balkovec Debevec. Ob mednarodnem dnevu muzejev je bila 17. maja 2024 v Slovenskem etnografskem muzeju sklicana novinarska konferenca, nato pa je bila 21. maja 2024 v Narodni galeriji slovesnost podelitve Valvasorjevih odličij 2024. Mag. Marjetka Balkovec Debevec je pripravila izjave za medije, scenarij prireditve, koordinacijo in vodenje priprav za slovesno prireditev v sodelovanju s člani komisije, SMD in predsednico Majo Hakl Saje. K uspešni izvedbi prireditve v Narodni galeriji so pripomogli tudi drugi sodelavci Slovenskega šolskega muzeja.
2. *Zgodovina šolstva v Loški dolini*. Predavanje o šolski preteklosti v Loški dolini je bilo 11. aprila 2024 v Knjižnici Jožeta Udoviča Cerknica, v enoti Maričke Žnidaršič v Starem trgu pri Ložu. Direktor Slovenskega šolskega

muzeja mag. Stane Okoliš je na podlagi arhivskih virov in šolske dokumentacije predstavil razvoj šolstva v Starem trgu in okolici od prvih začetkov prizadevanja šolskih oblasti za uvedbo centralno vodenega osnovnošolskega sistema v drugi polovici 18. stoletja do ukinitve ambulantnih šol v obrobni vseh Loške doline leta 1942.

3. *250 let od izida Splošnega šolskega reda in začetkov vzpostavljanja državnega šolskega sistema.* Predavanje o največji prelomnici v zgodovini šolstva na Slovenskem je bilo 24. aprila 2024 v knjižnici Slovenskega šolskega muzeja. Mag. Stane Okoliš je predstavil nastanek državnega šolskega sistema, ki ga je leta 1774 uzakonil Splošni šolski red. Posebno nalogo pri njegovi vzpostavitvi, vzdrževanju in razvoju je imela normalka, od katere je bil v celoti odvisen tudi njegov obstoj. Predavanje je potekalo v okviru predavanj Slovenskega zgodovinskega društva za novejšo in sodobno zgodovino. Udeležilo se ga je 15 zainteresiranih poslušalcev, ki so aktivno posegli tudi v razgovor o aktualni temi po predstavitvi.
4. *Predavanje na Inštitutu za slovansko filologijo Jagelonske univerze v Krakovu.* Dr. Simon Malmenvall je imel na Inštitutu za zgodovino Jagelonske univerze med raziskovalnim obiskom od 21. do 26. aprila 2024 gostujoče predavanje o slovanskem vprašanju in slovenskem visokem šolstvu v prvi polovici 20. stoletja v angleškem jeziku. Obisk je bil združen z vzpostavitvijo prvih stikov med SŠM in Muzejem Jagelonske univerze, ki se posveča dediščini najstarejše visokošolske ustanove na Poljskem in ene od najstarejših v srednji Evropi.
5. *Znanstveni simpozij Med tradicijo in moderno.* Simpozij s polnim naslovom Med tradicijo in moderno: slovenski katoliški intelektualci in narodnostno vprašanje v transnacionalni perspektivi (1848–1948) je potekal 22. oktobra 2024 v organizaciji ŠCNR na Slovenski matici v Ljubljani. Dr. Simon Malmenvall je na simpoziju nastopil z referatom Narodna in zgodovinska zavest v delih Franca Grivca. Izšel bo kot poglavje v znanstveni monografiji pri založbah ŠCNR in Družina v Ljubljani leta 2025.
6. *Prireditve v počastitev 250. obletnice izida Splošnega šolskega reda v Logatcu.* Prireditve je potekala 8. novembra 2024 kot okrogla miza o šolstvu v preteklosti in sedanjosti v Kulturnem domu Tabor v Logatcu. Na prireditvi je med drugimi nastopil tudi dr. Simon Malmenvall, ki je bil v Slovenskem šolskem muzeju skrbnik naloge zaznamovanje 250. obletnice Splošnega šolskega reda. Okroglo mizo je organizirala Osnovna šola Tabor Logatec ob 140. obletnici ustanovitve ljudske šole v Logatcu in 250. obletnici začetka obveznega osnovnega šolstva na Slovenskem.
7. *Predstavitev slikovnega gradiva v Slovenskem šolskem muzeju.* Kustosinja Mateja Ribarič je imela v Slovenski knjižnici v Ljubljani 26. novembra 2024 na pobudo vodje knjižnice Tomaža Miška predavanje s ppt-prezentacijo, na katerem je obiskovalcem predstavila fonde slikovnega gradiva v Slovenskem šolskem muzeju.

8. *Sodelovanje strokovnih delavcev Slovenskega šolskega muzeja v delovanju muzejskih organizacij.* Zaposleni v Slovenskem šolskem muzeju so aktivno delovali tako na dogodkih kot tudi v delovanju muzejskih (ICOM, SMS, SMD) in drugih stanovskih društev (SED, ZZDS). Z nastopi na prireditvah oz. konferencah in v delovanju kot člani oz. predsedniki društev, njihovih odborov in komisij so prispevali k njihovemu uspešnemu delovanju in k prepoznavnosti Slovenskega šolskega muzeja v javnosti.
9. *Medijske in sorodne objave v e-medijih.* Na internetnih spletnih portalih medijskih hiš so bile zlasti ob dogodkih, s katerimi je Slovenski šolski muzej zaznamoval 250. obletnico izida Splošnega šolskega reda Marije Terezije, objavljene številne reportaže, strokovni prispevki in intervjuji, kakor jih muzej v svoji zgodovini do zdaj še ni poznal. V vlogi intervjuvancev oz. strokovnih sodelavcev je nastopal posebej dr. Simon Malmenvall, prav tako pa tudi mag. Marjetka Balkovec Debevec, mag. Stane Okoliš in drugi.

Publicistični projekti

1. *Valvasorjeva odličja 2024.* Knjižico s predstavitvijo dela komisije za Valvasorjeva odličja 2024 in nagrajencev v vseh kategorijah nagrad sta uredila mag. Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar iz Tolminskega muzeja. Marjetka Balkovec Debevec je v publikaciji objavila poročilo o delovanju komisije in izbiri razstavnih projektov: Ob 53. podelitvi Valvasorjevih odličij, str. 4–8. Balkovec Debevec, M., Mlinar, M., 2024 (ur.), *Valvasorjeva odličja 2024*. Ljubljana: SMD.
2. *Valvasorjeva odličja 2024.* Članek o podelitvi Valvasorjevih odličij 2024 je mag. Marjetka Balkovec Debevec v soavtorstvu objavila tudi v reviji Argo: BALKOVEC DEBEVEC, Marjetka, MLINAR, Miha. Valvasorjeva odličja 2024. *Argo : časopis slovenskih muzejev.* 2024, 67, [št.] 1, str. 174–179, ilustr., portr. ISSN 0570-8869. [COBISS.SI-ID 214793987]
3. *Finžgarjeva skrb za študente – prizadevanja za Jegličev akademski dom 1936–1949.* Po simpoziju o Franu Saleškemu Finžgarju, ki je leta 2023 potekal na SAZU, je izšel zbornik Franc Saleški Finžgar 1871–1962: župnik, pisatelj, akademik. Uredila ga je ddr. Marija Stanonik, izšel pa je v Celju pri Mohorjevi družbi 2024. V zborniku je na str. 359–389 objavljen članek dr. Branka Šuštarja, Finžgarjeva skrb za študente – prizadevanja za Jegličev akademski dom 1936–1949.
4. *Zbornik ob stoletnici rojstva akademika profesorja dr. Vasilija Melika.* Zbornik so uredili Rok Stergar, Marko Štuhec in Peter Vodopivec. Izšel je v razpravah Classis I: Historia et sociologia 43, Ljubljana: SAZU 2024. V zborniku je objavljen članek dr. Branka Šuštarja, Šolstvo in zgodovina izobraževanja v delu profesorja Vasilija Melika, str. 89–112.
5. *Botanični vrt Univerze v Ljubljani.* Kustosinja Mateja Ribarič je v elektronski knjigi, ki je posvečena 170. obletnici rojstva botanika Alfonza Paulina, uredila sta jo Jože Bavcon in Blanka Ravnjak iz Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2023, na str. 145–163 (z ang. prevodom na str. 164–186),

objavila članek Učilnica v naravi: šolski vrtovi v preteklosti. <https://www.botanicni-vrt.si/pdf/books/170th-anniversary-of-alfonz-paulin-birth.pdf>

6. *Šolstvo kot državna skrb*. Kustos dr. Simon Malmenvall je v reviji *Razpotja: revija humanistov Goriške*, letn. 15, 2024, št. 55, str. 73–77. [COBISS.SI-ID 202145539] v letu obhajanja obletnice izida Splošnega šolskega reda objavil prispevek Šolstvo kot državna skrb: ob 250-letnici začetkov množičnega osnovnega izobraževanja na Slovenskem.
7. *Za srečo narodov*. Kustos dr. Simon Malmenvall je v prilogi časnika *Družina Slovenski čas: časnik za družbo in kulturo*, št. 168, 2024, str. 8–9 [COBISS.SI-ID 190958595] objavil prispevek *Za srečo narodov : 250 let Splošne šolske naredbe in začetek državnega šolskega sistema na slovenskih tleh*.
8. *Katoliško razsvetljenje in državno šolstvo*. Kustos dr. Simon Malmenvall je v prilogi časnika *Družina Slovenski čas: časnik za družbo in kulturo*, št. 173, 2024, str. 8–9 [COBISS.SI-ID 205886723] objavil prispevek *Katoliško razsvetljenje in državno šolstvo: ob začetku novega šolskega leta: pogled v preteklost, ko so se tkale vezi med vero, izobraženostjo in državo*.

Razstavni projekti

1. *Muzeji za izobraževanje in raziskovanje*. Skupinska razstava dvanajstih državnih muzejev, ki je bila postavljena za mednarodni dan muzejev na ograji pred muzejsko kavarno Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani. Nastala je pod okriljem Mednarodnega muzejskega sveta (ICOM) in je bila od 17. maja do 9. septembra 2024 na velikih panojih široko dostopna vsem obiskovalcem tako muzejske kavarne kot tudi bližnjih muzejev in galerij na muzejski ploščadi. Slovenski šolski muzej se je predstavil s priložnostnim panojem ob 250. obletnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije.
2. *Muzej slovenskega jezika in knjige*. Na Slovenski šolski muzej so se po več letih znova obrnili predstavniki Muzeja slovenskega jezika in knjige, ki si prizadevajo na gradu Štanjel postaviti stalno razstavo, posvečeno slovenskemu jeziku in knjigi. Kustosa Matic Intihar in Anton Arko sta v letu 2024 pripravila okvirni koncept dela razstave, na kateri bi postavili tudi šolsko učilnico. Načrtuje se, da bo razstava zaživela junija 2025.
3. *Posoja predmetov za kratki animirani film Julka*. Muzej je januarja 2024 posodil več muzejskih predmetov oz. njihovih replik (stare šolske klopi, šolsko tablo, peresa, kateder, tintnike, peresnike ter dve stari leseni šolski torbi), za katere je za snemanje animiranega petnajstminutnega filma *Julka* zaprosil scenograf Janez Prohinar. Film je režirala Valerie Cozzarin, filmska zgodba pa temelji na črtici Metulj na obešalniku pisatelja Borisa Pahorja. Film nastaja v sodelovanju RTV Slovenija, filmskega studia Viba film, Slovenskega filmskega centra – SFC, Friuli Venezia Giulia Film Commission – FVG in drugih.
4. *Razstavljen, restavriran in konserviran nemško-slovenski izvod Splošnega šolskega reda iz leta 1777*. Slovenski šolski muzej je za jubilejno leto ob 250.

obletnici izida Splošnega šolskega reda s pomočjo Centra in v sodelovanju s Centrom za konserviranje in restavriranje arhivskega gradiva pri Arhivu RS restavriral in konserviral zelo dragocen, drugi ohranjeni primerek dvojezičnega Splošnega šolskega reda ter izdelal še dve maketi istega primerka. Restavrirani izvod je bil za Poletno muzejsko noč 15. junija 2024 v muzejski knjižnici postavljen na ogled v počastitev praznovanj ob 250. obletnici izida Splošnega šolskega reda Marije Terezije.

5. *Izposoja slikovnega gradiva iz muzejske fototeke.* Kustosinja fototeke Matēja Ribarič je izposodila fotografije iz muzejske fototeke za postavitev več razstavnih projektov v drugih muzejih: Gorenjskemu muzeju za razstavo in katalog Samoprispevek za nove šole dne 18. aprila 2024; Posavskemu muzeju Brežice dne 7. novembra 2024 za ulično razstavo ob 200-letnici prve šolske stavbe v Brežicah in Zgodovinskemu arhivu Ljubljana za razstavo Horuk v nove čase dne 2. decembra 2024.
6. *Razstava Svetloba izpodriva temo.* Slovenski šolski muzej je izposodil 32 učnih pripomočkov za pouk slepih in slabovidnih Tiflološkemu muzeju v Zagrebu za postavitev razstave Svjetlost iztiskuje tamu! Razstava je bila odprta 25. septembra 2024 v Zagrebu. Odprtja se je udeležilo več muzejskih sodelavcev, na njem pa je sodelovalo tudi Veleposlaništvo Republike Slovenije v Zagrebu. Za pripravo predmetov in urejanje uradnih formalnosti pri iznosu kulturne dediščine v tujino je poskrbela knjižničarka Ana Marini, prevoz predmetov v obe smeri pa je opravil kustos dokumentalist Matic Intihar.

Mednarodno sodelovanje

Mednarodne konference

1. *Kontaktni dogodek Erasmus+ v Nemčiji.* Po uspešni prijavi na razpisu je kot enega izmed dveh predstavnikov iz Slovenije nacionalna agencija Cmepius kandidirala sodelavko SŠM Klaro Marijo Keršič, ki se je nato udeležila kontaktnega dogodka European Conference: Empowering students in the digital age, ki je bil od 6. do 8. maja 2024 v Münchnu. Konferenca je poleg strokovne teorije nanizala različne prakse vključevanja digitalizacije v šolstvo, kar je sodelavka kasneje uporabila pri načrtovanju Učilnice v oblaku. Konferenca je z 208 udeleženci iz 24 držav predstavljala tudi platformo za mreženje.
2. *Kontaktni dogodek Erasmus+ v Lihtenštajnu.* Kot enega izmed dveh predstavnikov iz Slovenije je nacionalna agencija Cmepius izbrala Klaro Marijo Keršič iz Slovenskega šolskega muzeja za udeležbo na kontaktnem dogodku Ecological and sustainable project management, ki je potekal od 10. do 13. junija 2024 v Muggellu v Lihtenštajnu. Dogodek je ponudil predavanja in delavnice s področja zasnove, priprave in vodenja projektov. Poseben poudarek je bil na implementaciji in diseminaciji rezultatov projekta. Predavanja so vsebovala tudi vsebine s področja GDPR in finančnega vodenja projektov. Dogodka se je udeležilo 50 slušateljev iz 19 držav.

Udeleženci VII. mednarodne strokovno-znanstvene konference Šole in muzeji, ki je potekala v Velenju (hrani SŠM, fototeka, foto EDUCA).

3. *Šole in muzeji.* VII. mednarodna strokovno-znanstvena konferenca je potekala v Velenju od 18. do 20. aprila 2024. Organizator konference je bil zavod EDUCA izobraževanje iz Nove Gorice s soorganizatorji. V okviru teme Sodobni muzejsko-pedagoški pristopi in posebnosti muzejsko-pedagoške didaktike sta se je iz Slovenskega šolskega muzeja aktivno udeležili tudi Mateja Pušnik z referatom Muzejski migatlon o športno obarvanih programih v SŠM in Mateja Ribarič, ki je predstavila potujočo razstavo Od telovadbe do športa – Šolska telovadba na Slovenskem skozi čas. Tako kot na drugih konferencah je bila tudi tu dobra priložnost za navezovanje stikov tako z drugimi slovenskimi muzeji kakor tudi s šolami in muzeji iz tujine. Članka sta objavljena v e-zborniku.
4. *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja.* Mednarodna konferenca je bila od 15. do 17. maja 2024 v Radencih. Dr. Branko Šuštar, kustos arhivske zbirke, je na konferenci nastopil z referatom Spodbuda za raziskovanje : digitalizirana zbirka šolskih podatkov iz arhivske zbirke v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani in spletna dostopnost virov zgodovine izobraževanja. Referat je bil objavljen v e-knjigi povzetkov Arhivi v primežu narave in tehnologije.
5. *Delovni obisk Hrvaškega šolskega muzeja v Zagrebu.* Sodelavci in vodstvo Slovenskega šolskega muzeja so 25. septembra 2024 obiskali najbližji sorodni muzej v Zagrebu, ki po potresu še vedno deluje v začasnih prostorih

- nedaleč od poškodovane matične stavbe. Z direktorico Anito Zlomislić in njenimi bližnjimi sodelavci so se dogovarjali o trenutnih možnostih do zdaj zelo uspešnega sodelovanja. Po delovnem obisku so se udeležili še odprtja razstave Svjetlost istiskuje tamu! v Tiflološkem muzeju.
6. *Okrogla miza ob svetovnem dnevu bele palice v Tiflološkem muzeju v Zagrebu.* Strokovni sodelavki muzeja Andreja Cigale in Klara Keršič sta 15. oktobra 2024 sodelovali na okrogli mizi ob svetovnem dnevu bele palice v Tiflološkem muzeju v Zagrebu. Klara Keršič je predstavila primer dobre prakse in izzive Slovenskega šolskega muzeja pri razvijanju dostopnosti kulturnih vsebin za ranljive skupine. Prispevek je bil objavljen v spletnem zborniku. Po okrogli mizi sta si gostji ogledali še razstavo Tiflološkega muzeja, pri kateri je z izposojajo predmetov sodeloval tudi Slovenski šolski muzej.
 7. *Culture wars: past, present, future.* Mednarodni znanstveni simpozij je potekal v Celju med 30. majem in 1. junijem 2024 v organizaciji Teološke fakultete Univerze v Ljubljani v sklopu temeljnega raziskovalnega projekta Slovenska intelektualna zgodovina v luči sodobnih teorij religije: od ločitve duhov in kulturnega boja do komunistične revolucije, ki ga financira Javna agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS). Kustos dr. Simon Malmenvall je na simpoziju nastopil z referatom v angleškem jeziku *Social vision of professor Grivec: from ecclesiastical unity to the national consciousness.*
 8. *Digitalisation and AI as challenges for ethics and religion.* Mednarodna znanstvena konferenca je bila v Ljubljani 14. in 15. junija, kjer je bilo pripravljeno srečanje, in glavno srečanje od 24. do 26. oktobra 2024 v Celju. Konferenca je bila organizirana v sklopu programske raziskovalne skupine Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe, ki jo financira ARIS. Kustos dr. Simon Malmenvall se je predstavil s prispevkom *State and Christian Enlightenment: background of the mass elementary education in Central Europe.*
 9. *Mednarodna konferenca v Pragi.* Pedagoški muzej v Pragi je v sklopu konference, ki je bila 20. in 21. junija 2024 v Pragi, podelil muzejskemu svetniku dr. Branku Šuštarju medaljo J. A. Komenskega, ki jo podeljuje od leta 2013 zaslužnim muzealcem. Dr. Markéta Pánková je v obrazložitvi poudarila prizadevanje dr. Branka Šuštarja za mednarodno povezovanje na področju zgodovine izobraževanja, posebej za sodelovanje šolskih in pedagoških muzejev na simpoziju 2013 v Ljubljani, za potujočo razstavo pedagoških muzejev slovanskega sveta in za predstavitev Komenskega na novi stalni razstavi Slovenskega šolskega muzeja.

Mednarodne objave

1. Simon Malmenvall, *Med nacionalnim in univerzalnim: slovenska recepcija ruskega mesijanizma in družbe pri profesorju Francu Grivcu (1878–1963)*, predavanje na Institut of Slavic Philology of the Jagiellonian University in Kraków, 25. 4. 2024. [COBISS.SI-ID 194559235]

2. Mateja Ribarič, *Od telovadbe do športa*. Zgodovina telovadbe v šoli, e-zbornik Educa, VII. mednarodna strokovno-znanstvena konferenca, Velenje: Educa, april 2024. str. 157–162.
3. Mateja Pušnik, *Muzejski migatlon – športno obarvani programi v Slovenskem šolskem muzeju*, e-zbornik Educa, VII. mednarodna strokovno-znanstvena konferenca, Velenje: Educa, april 2024, str. 152–156.

Mednarodna izmenjava

V preteklem letu so stekle tri mednarodne izmenjave štirih publikacij s sorodnimi institucijami. Prva je bila z UMHIS (Udruženje za modernu historijo) iz Sarajeva (BiH). Omenjeno Društvo za sodobno zgodovino izdaja enkrat letno svojo znanstveno revijo *Historia Moderna*. Revija publicira znanstvene prispevke v angleškem in srbohrvaškem jeziku (SCB). V letu 2024 je muzej prejel 5. letnik revije. Druga izmenjava je potekala z Muzejem Jagelonske univerze v Krakovu (PL), ki je muzeju predal *Vodnik* po stalni razstavi in znanstveno revijo *Opuscula Musealia*, letnik 29. Revija objavlja v poljskem, angleškem in nemškem jeziku. Tretja izmenjava je bila z Narodnim pedagoškim muzejem in knjižnico J. A. Komenskoga v Pragi (ČEŠ), od katerega je muzej prejel znanstveno revijo *Historia scholastica*, letnik 10.

Muzejske vsebine na svetovnem spletu

Nova domača spletna stran Slovenskega šolskega muzeja www.solskimuzej.si, ki je bila vzpostavljena 30. novembra 2023, je v začetku leta 2024 začela polno delovati, stara spletna stran pa je dokončno ugasnila konec januarja 2024. V skladu s pogodbo za vzdrževanje spletne strani skrbi Kofein dizajn, d. o. o., nove vpise muzejskih vsebin na spletni strani pa sta opravljali Andreja Cigale na delovnem mestu strokovna sodelavka za odnose z javnostjo in poslovna sekretarka Ksenija Guzej.

Ker je bila proti koncu leta 2023 v celoti prenovljena spletna stran muzeja, se je posledično spremenil tudi algoritem beleženja števila obiskovalcev ter ogledov strani. Glede na spremenjeni način spremljanja, je bilo v letu 2024 zabeleženih 10.152 obiskovalcev nove spletne strani muzeja, primerjava z letom 2023 pa zaradi omenjenega razloga ni relevantna. Skupaj je bilo 98.244 ogledov spletne strani Slovenskega šolskega muzeja. Primerjava s predhodnim letom zaradi prenove ni mogoča. Prav tako primerjava ni mogoča s predhodnim letom pri iskanju vsebin SŠM na kanalu YouTube zaradi spremembe beleženja obiska oz. uvedbe nove analitike. Največ ogledov je imela Nedeljska šola, sledijo Računstvo, Lepopis in Učna ura iz antične Emone. Učnim uram sledi seznam predvajanj za Poletno muzejsko noč. Največ ogledov je bilo v skupini od 35 do 45 let (47,9 %), po spolu pa je več žensk (76,1 %). Kanal YouTube Slovenskega šolskega muzeja so si ogledali obiskovalci iz Slovenije, Italije, Hrvaške, Avstralije in Združenih držav Amerike.

Posredovanje informacij o zgodovini šolstva in pedagogike

Posredovane informacije s področja zgodovine šolstva na Slovenskem in muzejske dejavnosti Slovenskega šolskega muzeja uporabnikom muzejskih storitev so sestavni del raziskovalnih in strokovnih muzejskih nalog kustosov in muzejskega strokovnega osebja, od katerih se pričakujejo strokovno utemeljeni, sprotni in hitri odgovori. Primerjava posredovanih informacij je odvisna od zahtevnosti. Imamo manj in bolj zahtevne informacije, ki zahtevajo manj ali več vloženega dela in časa. V letu 2024 je bilo manj zahtevnih informacij manj kot predhodno leto, precej več pa je bilo bolj zahtevnih informacij. Izkazane spremembe v razmerju med posameznimi informacijami lahko razložimo z ugotovitvijo, da se je povečala zahtevnost uporabnikov pri iskanju informacij. Zahtevnost se je spremenila predvsem na srednji ravni. Veliko je bilo pozitivnih izkušenj, ki so se v odzivih uporabnikov pokazale v osebnih zahvalah in v javnih objavah. Opazno povečanje bolj zahtevnih informacij je zahtevalo več raziskovalnega dela. Za odgovore na različne kategorije vprašanj je potrebnega več znanja, ki ga strokovni delavci v muzeju pridobijo na podlagi večletnega dela, zanj pa je potrebno tudi redno raziskovalno delo in izobraževanje.

Največji delež informacij je posredovala kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec, ki je raziskala, pripravila in posredovala skupno 142 informacij na raznovrstna vprašanja iz šolske dediščine. Za oddajo Spomini na RTV Slovenija je posredovala številne podatke o učiteljih in šolah. Obširno je bilo tudi iskanje podatkov o gradivu slepih in slabovidnih za Muzej slepih in slabovidnih v ustanavljanju. Posebno je bilo sodelovanje s Pokrajinskim arhivom v Novi Gorici pri raziskovanju šolstva na območju Kobarida, saj je bilo v ta namen iz Dokumentacijske zbirke posredovanih kar 20 map šol. Dragoceni so bili podatki, ki jih je iz istega vira posredovala za razstavo o slikarju in profesorju Viktorju Cotiču v Umetnostni galeriji Maribor in za Narodno galerijo podatke o Maksimu Gaspariju. Nekateri raziskovalci šolske preteklosti se že več let redno obračajo za relevantne informacije prav na Slovenski šolski muzej, kjer je tudi idealno izhodišče za nadaljnje raziskave. Kustosinja fototeke Mateja Ribarič je posredovala 46 raznovrstnih informacij o fototečnem gradivu, mnogim uporabnikom pa tudi številne skene fotografij in razglednic za objavo v razstavnih in publicističnih projektih. Kustos dr. Branko Šuštar je pripravil in posredoval informacije za šolske muzeje in druge ustanove iz tujine, kustos Anton Arko pa je za odgovore na 18 povpraševanj o informacijah iz šolske preteklosti uporabil 16 map šol iz dokumentacijske zbirke. Za iskane podatke iz šolske dokumentacije so se pretežno zanimale osnovne šole in knjižnice, nekaj pa je bilo tudi posameznikov, ki se ukvarjajo z raziskovanjem zgodovine izobraževanja, ker so pripravljali bodisi zbornik šole ali članek o šoli ali učiteljih. Kustos dokumentalist Matic Intihar je posredoval štiri informacije s področja šolske dediščine, ki so se navezoval na muzejske predmete. Kustos dr. Simon Malmenvall se je zaradi posredovanja informacij še posebej ukvarjal o izobraževalnem sistemu za železniške uslužbence v Avstrijskem cesarstvu oz. Avstro-Ogrski od začetka 19. do začetka 20. stoletja. Omenjena tema v slovenskem zgodovinopisju še ni bila podrobneje obdela-

na, zato je bil potreben študij ustrezne znanstvene literature in digitaliziranih zgodovinskih virov (pretežno v nemškem jeziku) ter oblikovanje obsežnejšega odgovora.

Tabela: Vsebina posredovanih informacij

– osnovne šole	132
– gimnazije	26
– srednje strokovne šole in učiteljišča	15
– obrtne in poklicne šole	8
– glasbene šole	5
– vrtci	7
– druge šole in vzgojno izobraževalni zavodi	7
– učitelji/profesorji, posamezni učenci	37
– druga vprašanja s področja šolske preteklosti	28
– o muzeju, razstavah, prireditvah	27
Vsi posredovani podatki, svetovanja in intervjuji	292

IZOBRAŽEVANJE ZA UČITELJE

Šola, muzej in izkustveno učenje

Muzej je 7. in 8. marca 2024 v okviru programa Katis izvedel seminar Šola, muzej in izkustveno učenje, ki je bil namenjen nadaljnjemu izobraževanju učiteljev. Na seminarju so učitelji skupaj z muzejskimi sodelavci raziskovali odnos med šolo in muzejem ter podrobneje spoznali zgodovino šolstva. Pedagoške programe SŠM je predstavila Mateja Pušnik, priprave muzejskih vodičev Klara Marija Keršič, šolsko zgodovino skozi muzejski predmet Mateja Ribarič, delavnico Raziskujemo muzejske predmete Mateja Pušnik, šolsko zgodovino skozi praznovanja mag. Marjetka Balkovec Debevec, šolsko zgodovino skozi berila Anton Arko in IzVIRI znanja: biblio-andragoško delavnico, Andreja Cigale in Ana Marini. Program in diskusije je vodila Klara Marija Keršič. Primere dobrih praks, kako dobro pripraviti učence na obisk muzeja ter kako povezati teme učnih načrtov z viri, ki jih ponuja muzej, sta predstavili dve osnovnošolski učiteljici. Ob koncu seminarja so vse prejeeto znanje aktualizirali ter jih z raziskovanjem knjižničnega gradiva strnili na skupinski delavnici. Na koncu so se učitelji udeležili učne ure Vodnikova šola. Seminarja se je udeležilo 11 učiteljev iz 6 slovenskih regij. Po evalvaciji, ki je bila izvedena prek sistema Katis, so udeleženci vsebino in metode dela ocenili z oceno 8,23, uporabnost programa z 8,29 ter organizacijo in izvedbo programa z 8,91 (od 9 možnih točk). Pri vseh kriterijih je bilo ugotovljeno izboljšanje v primerjavi s predhodnim letom. Strokovna sodelavka Klara Marija Keršič se je v

postopku prijave na razpis za šolsko leto 2025/26 udeležila e-izobraževanja Urice za izvajalce, ki ga je 5. marca 2024 organiziralo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje.

Učilnica v oblaku

Posvet Učilnica v oblaku 2024 se navezuje na prizadevanje muzeja za dopolnitev stalne razstave Šola je zakon s pogledom na razvoj vzgoje in izobraževanja v prihodnosti. Priprava se je začela v poletnih mesecih, posvet pa je bil izpeljan 26. novembra 2024. Zasnovo posveta in njegovo izpeljavo sta organizirali Andreja Cigale in Klara Marija Keršič. Teoretsko je bil zastavljen že predhodno leto, ko je muzej pod istim imenom pripravil prvi posvet. Na drugem zaporednem posvetu so bili predstavljeni primeri dobre prakse izbranih pedagogov ter drugih strokovnih delavcev, ki se v obstoječih veljavnih šolskih programih že ukvarjajo z novimi metodami dela, inovativnim pristopom do učencev ter drugačnim načinom dela. S prikazom izkušenj strokovnjakov smo pridobili sodoben pedagoški uvid, ga povezali z lastno izkušnjo učnih ur preteklosti, z muzejskim poglobljenim raziskovanjem, pregledom domače in tuje literature ter ob lastnem tehtnem razmisleku koncipirali prostorski in vsebinski vidik učilnice v oblaku. Posvet Učilnica v oblaku je bil v Katalog programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (Katis), ki ga vodi Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, vnesen naknadno. Evalvacija po kazalnikih, ki so jo v sistem Katis vnesli udeleženci programa, je pokazala, da so udeleženci vsebino in metode dela ocenili z oceno 8,45, uporabnost programa z 8,3 ter organizacijo in izvedbo programa z 8,6 (od 9 možnih točk). Vsi kriteriji kažejo na izredno kvalitetno izvedbo. Program je bil tokrat prvič objavljen v sistemu Katis.

RAZISKOVALNA DEJAVNOST MUZEJA

V okviru razvoja znanstveno-raziskovalne dejavnosti muzeja je bil v letu 2024 organiziran znanstveni simpozij ob 250. obletnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije, ki je potekal v soorganizaciji Slovenskega šolskega muzeja, Slovenske matice in Slovenskega društva za preučevanje 18. stoletja. V zvezi z vsebino simpozija je bil objavljen znanstveni članek v angleškem jeziku v reviji Šolska kronika. Skrbnik projekta je bil kustos dr. Simon Malmenvall, ki je objavil tudi dva članka v visoko indeksiranih znanstvenih revijah.

(So)organizacija znanstvenega simpozija

Znanstveni simpozij ob 250-letnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije je bil 22. maja 2024 v dvorani Slovenske matice (SM) v Ljubljani. Pri organizaciji simpozija so sodelovali: dr. Aleš Gabrič, predsednik, in dr. Ignacija Fridl Jarc, tajnica – urednica SM, prof. dr. Marko Kambič, predsednik Slovenskega društva za preučevanje 18. stol., iz Slovenskega šolskega muzeja pa direktor mag. Stane Okoliš ter kustosi: mag. Marjetka Balkovec Debevec, Anton Arko in dr. Simon Malmenvall, ki je s strani SŠM v nadaljevanju bedel nad organizacijo simpozija.

Na simpoziju je bilo predstavljenih 10 prispevkov, nastopilo pa je 11 referentov iz treh slovenskih ustanov s področja izobraževanja, znanosti in kulture (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Slovenski šolski muzej), ki so odstrli idejni, politični, pedagoški, etnološki in jezikovni kontekst časa, v katerem je izšel šolski zakonik Marije Terezije. Zaposleni v SŠM so predstavili naslednje teme: Simon Malmenvall, Avstrijski Splošni šolski red in vzpostavljanje sistemov osnovnega šolstva v Evropi od sredine 18. do sredine 19. stoletja, Stane Okoliš, Ustanovitev normalke v Ljubljani in širjenje javne osnovnošolske mreže na Kranjskem, Marjetka Balkovec Debevec in Klara Marija Keršič, Ko je šola začela: pogled v način življenja otrok v obdobju Splošnega šolskega reda. Celotno vsebino simpozija posreduje videoposnetek, za katerega je poskrbela SM, dostopen je na kanalu SM na spletni platformi YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=8EylPA6iC7s>

Pred simpozijem je izšla knjižica izvlečkov referatov z zgodovinsko spretno besedo, ki jo je uredil S. Malmenvall. Simon Malmenvall (ur.), *Znanstveni simpozij ob 250-letnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije: knjižica izvlečkov: Ljubljana, 22. maj 2024*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2024. 20 str. [COBISS.SI-ID 194977027] Na podlagi referatov so avtorji pripravili izvirne znanstvene članke, ki so izšli v tematski številki revije Šolska kronika (2024, št. 1).

Večer po zaključku simpozija je bil namenjen kulturno-promocijskemu dogodku v knjižnici SŠM z naslovom Ko je šola začela. Obiskovalce je v stari slovenščini nagovorila Marija Terezija, ki jo je uprizorila igralka Sara Gorše. Pri pripravi njenega nastopa, njene vizualne podobe in izbora besedila so bile poleg skrbnika projekta dr. S. Malmenvalla vključene še mag. M. Balkovec Debevec, M. K. Keršič in M. Pušnik. Muzej je na prireditvi na ogled postavil restavriran izvirni nemško-slovenski izvod Splošnega šolskega reda iz svoje muzejske zbirke. V obnovo zakonika sta strokovno posegli Blanka Avguštin Florjanovič in Lucija Planinc iz Centra za restavriranje in konserviranje arhivskega gradiva pri Arhivu Republike Slovenije, ki sta na dogodku predstavili svoje konservatorsko-restavratsko delo. Pogovor z njima je vodila Klara Marija Keršič, dogodek pa sta zaokrožila Simon Malmenvall in Marjetka Balkovec Debevec, ki sta predstavila pomen šolskega zakonika in umestila obdobje Marije Terezije na stalni razstavi Šola je zakon.

Objave v visoko indeksiranih znanstvenih revijah

Dva članka v visoko indeksiranih znanstvenih revijah je objavil skrbnik posebne naloge ob 250. obletnici izida Splošnega šolskega reda dr. Simon Malmenvall:

1. State and Christian Enlightenment: background of the mass elementary education in Central Europe, *Bogoslovni vestnik*, letn. 84 (2024), št. 4, str. 807–822.
2. Social reflection of professor Franc Grivec in turbulent times: Christian unity, Slovenian national consciousness, Slavic solidarity, *Konstantínove listy*, letn. 17 (2024), št. 2, str. 113–125. [COBISS.SI-ID 218147843]

Objave znanstvenih prispevkov v tujem jeziku

Za Znanstveni simpozij ob 250-letnici Splošnega šolskega reda Marije Terezije je dr. Simon Malmenvall pripravil referat in nato izvirni znanstveni članek s tematiko primerjave vzpostavljajočih se državnih sistemov osnovnega šolstva v celinski Evropi od sredine 18. do sredine 19. stoletja. Članek je zaradi širše zanimivosti in komparativne vsebine izšel v angleškem jeziku z objavo v tematski številki revije Šolska kronika: Simon Malmenvall, Austrian General school ordinance and the establishment of primary school systems in Europe from the mid-18th to the mid-19th century, *Šolska kronika: revija za zgodovino šolstva in vzgoje*, letn. 33 (2024), št. 1, str. 75–103. [COBISS.SI-ID 217632515]

Kustos Anton Arko je za znanstveno konferenco HistoryFest pripravil predavanje o pogledu na Tita in partizanske bitke v slovenskih osnovnošolskih berilih, nato pa je spisal znanstveni prispevek za revijo Historia Moderna, ki jo izdaja Udruženje za modernu historijo v Sarajevu: Anton Arko, Josip Broz Tito i partizanske borbe 1943. u slovenskoj osnovnoškolskoj lektiri, *Historia Moderna*, 5 (2024), št. 5, str. 129–139.

DIGITALNA STRATEGIJA IN NJENA IMPLEMENTACIJA

Muzej je v letu 2024 nadaljeval priprave na uvedbo (pretežno) digitalnega poslovanja javnega zavoda. Navezano je bilo sodelovanje s podjetjem Mikrocop pri nadaljnjih korakih za e-arhiviranje celotnega poslovnega procesa. Na podlagi potrjenega klasifikacijskega načrta se je skozi leto 2024 nadaljevalo testiranje aplikacije InDoc EDGE, ki predstavlja osnovo celovitega digitalnega poslovanja muzeja. Začetek redne uporabe tega programa za potrebe uprave muzeja se je začel v decembru 2024. Z nadgradnjo programa Poslovanje v program DPS so se pospešili delovni procesi izdaje e-računov na sprejemnici in e-zahtevkov v finančni službi zavoda. S tem je bil vzpostavljen avtomatizem pošiljanja računov na Ujp.net. V sklopu osnovne naloge Dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike se je uspešno nadaljevala digitalizacija analognega muzejskega gradiva (dokumenti, fotografije). Javni zavod je bil aktivno prisoten na socialnih omrežjih in na novi spletni strani, ki je polno zaživela in tako prispevala k prepoznavnosti zavoda. Nadaljevalo se je tudi načrtno usposabljanje zaposlenih o digitalnem arhiviranju, ki jih izvaja Arhiv RS. Z investicijami v IKT-opremo sta bili zagotovljeni redno vzdrževanje in nadgradnja digitalne opreme: novi prenosni računalniki za zaposlene, e-bralnik, monitor, novi strežnik Lenovo, backup naprava NAS, UPS-napravi za neprekinjeno napajanje v serverski sobici, pametni telefon 5g Samsung za digitalno spremljanje in promocijo muzejskih dogodkov ter opremo za elektronski popis osnovnih sredstev. Navedeno opremo, ki pomeni nov korak k digitalizaciji muzeja, je s sredstvi zagotovil MVI. Zaposleni imajo na voljo tudi enostavna in sodobna digitalna orodja, programsko opremo Microsoft, ki jo redno zagotavlja MVI. Na rednih srečanjih so zaposleni seznanjeni tudi z

najnovejšimi tehnološkimi trendi, kot je npr. umetna inteligenca, kateri se v zavodu posveča posebna pozornost. Izobraževanje in spremljanje razvoja je potekalo z udeležbo na izobraževalnem webinarju Praktični primeri uporabe ChatGPT v podjetju/organizaciji s predavateljem Petrom Mesarcem, specialistom za spletni marketing, dne 8. oktobra 2024; z udeležbo na webinarju Digimeet 2024 na okrogli mizi: Digitalna prihodnost: Umetna inteligenca in regulativni izzivi ter z udeležbo na webinarju Predstaviti Copilot za Microsoft 365, kar je oboje potekalo 24. oktobra 2024. Zaposleni v muzeju se seznanjajo z različnimi programi, kot so ChatGPT, Copilot, Gemini, Perplexity itd., ter jih postopoma uvajajo za pomoč pri delu (npr. pisanje člankov, korigiranje besedila itd.).

Sklep

Pedagoško-andragoških programov v matičnih prostorih Slovenskega šolskega muzeja na Plečnikovem trgu št. 1 se je udeležilo 17.566 obiskovalcev, kar pomeni, da se je njihov delež v primerjavi s predhodnim letom povečal za 10 odstotkov. Po vsebini je delo v javnem zavodu v prvi vrsti zaznamovala 250. obletnica izida Splošnega šolskega reda (1774). Dogodki v spomin na prvi državni šolski zakon in uvedbo splošne šolske obveznosti so potekali celo leto. Spomladi je bila v Jakopičevem sprehajališču v Tivoliju postavljena panojska razstava, sledila sta znanstveni simpozij v prostorih Slovenske matice in kulturna prireditev. Ko je šola začela s predstavitvijo restavriranega nemško-slovenskega izvoda Splošnega šolskega reda iz leta 1777 v knjižnici muzeja. Po več intervjujih in medijskih objavah je bila na začetku decembra še predstavitev tematske številke znanstvene revije Šolska kronika z objavami člankov s simpozija. Muzej je z izpeljanimi projekti in doseženimi rezultati potrdil sposobnost za znanstveno-raziskovalno delo in nakazal prizadevanje za hitrejši razvoj raziskovalne dejavnosti na področju šolske zgodovine. Poleg dogodkov v prostorih matičnega muzeja je bilo več izvedenih muzejskih projektov tudi na gostovanjih zunaj muzeja. Ob gostujoči razstavi Od telovadbe do športa se je obrazstavnih dejavnosti muzeja na sedmih vzgojno-izobraževalnih zavodih udeležilo 1991 obiskovalcev, razstavo Šola je prvo, kar potrebujejo, pa si je na dveh gostovanjih v sodelovanju z Društvom gluhih in naglušnih ogledalo 248 obiskovalcev. Na promocijskih prireditvah Kulturni bazar (40), Igraj se z mano (112), Znanstival (549) in Festival Antika (78) se je pedagoško-andragoških programov muzeja udeležilo 779 obiskovalcev, učnih ur v sklopu pedagoških projektov s šolami: na OŠ Cerklje ob Krki (217), na OŠ Kuzma (144) in v muzejski zbirki Hrastnik za OŠ iz Zasavja (461) pa še 822 učencev. Skupno se je pedagoško-andragoških programov muzeja udeležilo 21.406 obiskovalcev. Poleg navedenega števila si je panojsko razstavo 250 let obveznega šolstva na Slovenskem med 19. aprilom in 21. junijem v Jakopičevem sprehajališču ogledalo tudi več tisoč sprehajalcev, natančno število ni ugotovljeno.